

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ОБЛІКУ**

Кафедра фінансів ім. С. І. Юрія

ІЛЛІЧОВ Андрій Андрійович

**Інформаційно-консультативна діяльність
митних органів в Україні / Information and advisory activities of customs
authorities in Ukraine**

спеціальність: 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок,
освітньо-професійна програма 59692 Митна справа

Кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «магістр»

Виконав студент
групи ФМСм-21
Іллічов Андрій Андрійович
Науковий керівник:
к.е.н., доцент, Бондаренко Євген Петрович

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

«___» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

Тернопіль – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ	7
1.1. Правовий аспект інформаційно-консультативної діяльності.....	7
1.2. Основні напрями і форми інформування та консультування митними установами.....	12
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МИТНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ	20
2.1. Аналіз сучасного стану інформаційно-консультативної діяльності в Україні.....	20
2.2. Особливості роботи офіційних веб-порталів митних органів з питань інформування і консультування	32
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МИТНИХ ОРГАНАХ	41
3.1. Досвід використання інформаційно-консультативних практик у розвинених країнах світу.....	41
3.2. Динаміка вдосконалення інформаційно-консультативної діяльності та трансформації ІТ-систем у відповідності європейським стандартам	45
Висновки	53
Список використаних джерел	56

ВСТУП

Актуальність теми: Вивчення системи інформаційного забезпечення митних органів, їхньої інформаційно-консультативної діяльності в Україні в галузі державної митної справи, реалізація якої здійснюється у рамках митної політики нашої країни, є однією із перспективних тем. Беручи до уваги той факт, що міжнародна економічна система є наслідком взаємовідносин між національними економіками держав, то заходи сучасної політики в митній сфері України прямо зумовлені економічним співробітництвом з багатьма державами, зокрема в питаннях співпраці організації і належного рівня виконання завдань митної діяльності.

В умовах воєнного стану від митних органів України, а саме від рівня їхньої інформаційно-консультативної діяльності, цифровізації державного управління загалом, залежатимуть взаємовідносини, які розвиватимуться між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, ефективність перетину предметів торгівлі через митний кордон з допомогою процедури вдосконалення, спрощення і більш швидкого митного оформлення та його контролю. Державну політику у галузі державної митної справи утворюють державні органи, які безпосередньо формують і реалізують державну митну політику, а також комплекс засобів їхньої реалізації, порядок застосування повноважними державними органами механізмів митного регулювання.

Тісне співробітництво з Європейським союзом, яке призводить до змін у внутрішніх інституціональних засадах, є одним із важливих напрямків розвитку й удосконалення митної політики. Ефективно реалізувати митну політику та запропонувати досконалу стратегію модернізації митних служб можливо тільки за умови врахування світового досвіду і сучасних тенденцій розвитку відносин у міжнародній сфері і зв'язках, що є свідченням їхньої взаємообумовленості і взаємопов'язаності.

Тому, із зазначеного вище, можна вказати на той факт, що обрана нами тема для написання магістерського дослідження є актуальною, оскільки консультаційна та інформаційна діяльність, інформаційно-комунікаційна

інфраструктура в Україні має враховувати сучасні тенденції, відповідати міжнародним стандартам і спиратися на свої основоположні загальнонаціональні інтереси, намагаючись зайняти гідне місце на світовій арені. Зовнішньоекономічна діяльність та взаємопов'язані процедури митного оформлення (сплата податків, переміщення товарів через кордон,) призводять до серйозних ризиків. Неточності в заповненні документів можуть викликати значні репутаційні і фінансові втрати. Юридичним особам та підприємцям, які укладають контракт з діловим іноземним партнером, пересилають товари за кордон або отримують вантаж з-за кордону, незайвим буде консультація з митного оформлення у фахівця.

В українському просторі дослідників-науковців питання особливостей митної політики держави, діджиталізації митних процесів в Україні, напрямки покращення митного контролю й посилення митної безпеки України стало об'єктом колективного монографічного дослідження за ред. А. І. Крисоватого «Сучасні виклики забезпечення митної безпеки в Україні» [1]. Проблеми інформаційної та консультативної діяльності у митній сфері, напрями оптимізації та інформаційного забезпечення висвітлені в працях А. І. Крисоватого [2], Д. В. Приймаченко [3, 4, 5], Є. В. Додіна [6, 7], Є. П. Бондаренко, В. В. Угрина, І. П. Кекіша [8], І. Міщенко [9], Ф. П. Ткачика [10], І. Г. Бережнюка [11], М. Г. Шульги [12] та ін. Слід зауважити, що більшість авторів обмежуються констатацією факту системи консультування й інформування у митній справі.

Митній політиці в Україні, важливості митниці в структурі державних органів, здійснення нею митного контролю тощо присвячено значну кількість наукових праць, в яких ця багатоаспектна проблематика розглядається із різних позицій. Зокрема, доречно наголосити на наукових розробках таких науковців як Годованець О. [13], Білуха М. [14], Квеліашвілі І. [15], Єфименко Т. [16], Коломоєць О. [17], Хомутич В., Пашко В. [18] та інші. У своїх наукових дослідженнях автори зосереджують акценти на проблемах здійснення митної політики, що реалізується у межах зовнішньоекономічної діяльності й

забезпечується виконанням міжнародної торгівлі.

Об'єктом дослідження є суспільно-правові аспекти інформаційно-консультативного забезпечення у сфері державних митних органів.

Предметом дослідження є інформаційно-консультативна діяльність митних органів в Україні та їхнє регулювання.

Метою дослідження є об'єктивний аналіз та відтворення особливостей інформаційно-консультативної діяльності митних органів, їхнього становлення та запровадження комплексної системи «Електронна митниця» в Україні. Відповідно до мети ми поставили такі завдання:

1. Дослідити ключові аспекти інформаційно-консультативної діяльності митних органів як напрямку державної політики.
2. Охарактеризувати правовий аспект основних напрямів і форм інформування і консультування громадян України працівниками митної сфери.
3. З'ясувати методичний аспект особливостей інформаційно-консультативної діяльності в митних органах України.
4. Здійснити оцінку впровадження і використання прогресивних інформаційно-консультативних практик на світовій арені.
5. Критично оцінити сучасні заходи й перспективи удосконалення роботи інформаційно-консультативної діяльності через електронно-інформаційні системи у митних органах в контексті інтеграції у світовий економічний простір.

Методологічною основою праці є принципи наукового пізнання та об'єктивності. Дослідження ґрунтується на використанні описового, ретроспективного, системного і аналітичного, методів, а також на основі загальнонаукових, таких як: аналіз, синтез, узагальнення.

Інформаційна база роботи. Інформаційну основу роботи складають нормативно-правові документи, посібники, наукові видання, статті, аналітичні дані, звіти, накази і розпорядження органів Державної митної служби України, Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України та інших сайтів митних органів України й іноземних держав.

Наукова новизна одержаних результатів охоплює низку питань досліджуваної теми, яка не отримала у науці комплексного вивчення. Праця є спробою здійснення аналізу процесів інформаційно-консультативного забезпечення митних органів, дослідження ефективної роботи митних інституцій України за умов процесів євроінтеграції, безперервного розвитку економіки у світі, а також в об'єктивному аналізі використання і запозичення позитивного досвіду багатьох країн, що є членами Європейського Союзу, органами управління справами митної сфери в державі.

Практичне значення одержаних результатів полягають в тому, що зібраний матеріал, теоретичні положення та висновки, можуть мати практичне використання в органах митної служби України для удосконалення й покращення інформаційно-консультаційної діяльності.

Апробація. Окремі аспекти дослідження були апробовані на конференціях:

- VII Міжнародна студентська наукова конференція «Модернізація та сучасні українські і світові наукові дослідження». м. Чернігів, Україна, 2024.
- III Міжнародна наукова конференція «Інноваційна наука: пошук відповідей на виклики сучасності». м. Могилів-Подільський, Україна.

Структурно робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури і цілком відповідає меті й завданням дослідження. У першому, другому і третьому розділах об'єктивно розглянуті основні складові аспекти інформаційно-консультативної діяльності митних органів, а також проаналізовано особливості механізмів їхньої реалізації і перспективи в Україні у контексті запозичення досвіду використання інформаційних технологій митного оформлення у світовій практиці.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

1.1. Правовий аспект інформаційно-консультативної діяльності

Задля захисту національних інтересів митна політика реалізується з допомогою внутрішніх і зовнішніх політичних складових. Митна служба використовує механізм практичного втілення своєї політики в середовищі реформування зовнішньої торгівлі, несхваленні країною державної монополії й можливістю виходу на міжнародний ринок великої частки суб'єктів господарювання.

На сьогодні в Україні, під час ризиків військового часу, коли митне законодавство у сфері ЗЕД ускладнюється і активно розвивається, проблема вчасного ознайомлення, вивчення правил та порядку виконання митних формальностей, є надзвичайно важливою і актуальною. Тому, професійна митна консультація та інформування зможуть допомогти фізичним особам уникнути суттєвих втрат доходів. Грамотний консультант може в усній або ж у письмовій формі надати допомогу в підготовці й зборі пакету дозволів, здійснити перевірку щодо замовлення сертифікатів, декларуванні товарів, врегулюванні питань, які мають відношення до мит та за кодами ТН ЗЕД. Фахова консультація щодо митних питань надасть можливість:

- Запобігти збиткам, покращити і збільшити контроль.
- Здійснити розрахунок платежів, скоротити їхню частину.
- Зекономити час і ресурси.
- Одержати актуальну інформацію.
- Запобігти простою вантажу.

Якщо інформування полягає в автоматичному наданні наявної інформації, то консультування має іншу природу свого призначення. Воно обумовлене практичною реалізацією положень митного законодавства із

врахуванням обставин певного суб'єкта, індивідуальним підходом до кожного з них. Консультування суттєво спрощує комунікацію між посадовцями митниць, митними посередниками, а також декларантами у процесі здійснення митних формальностей, мінімізує непередбачувані ситуації для зацікавлених сторін, пришвидшує усі митні процедури [9].

Ще в Митному Кодексі України за 2002 р. стаття 32 «Надання текстів нормативно-правових актів та консультування з питань митної справи» містила роз'яснення щодо можливості надання консультацій, які стосувалися проблем митної сфери, а також текстів оприлюднених законодавчих документів із намічених питань. Варто наголосити на тому, що переважна більшість видів консультацій, основна частина з яких була платними, надавалася митними органами. Розміри оплати за їхнє надання визначалися Кабінетом Міністрів України [19]. Можливо, із-за низького попиту на послуги консультування тариф зазначених послуг і практичний механізм їхнього надання не було розроблено. Окремі аспекти консультування та інформування з питань митної справи містили статті 30 «Інформування щодо правил переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України» [19], 31 «Інформація щодо нормативно-правових актів та судових рішень з питань митної справи» [19], 32 «Надання текстів нормативно-правових актів та консультування з питань митної справи» [19], 33 «Відповідальність за недостовірну інформацію» [19].

Ст. 11 МКУ 2024 р. «Додержання вимог щодо конфіденційності інформації» регулює правові аспекти розголошення інформації, згідно якої митні органи отриману інформацію можуть використовувати виключно для митної справи і не мають права без дозволу суб'єкта чи органу, від якого вони цю інформацію отримали, ділитися з третіми особами, органами державної влади, окрім випадків, що передбачені МКУ та іншими законами.

Інформація щодо громадян, підприємств, товарів і транспорту комерційного значення, що здійснюють переміщення ними через митницю України, вноситься митними органами до інформаційних систем даних й використовується з певним обмеженням, що передбачені для інформації з

таким допуском. Обробка особистої інформації осіб, дані про яких митні органи отримали, виконується без їхньої згоди. Якщо посадові особи допустили розголошення даних, що зазначені у статті, то вони нестимуть відповідальність згідно закон.

Не становить комерційної таємниці і не має обмеженого доступу інформація, яка містить дані експортно-імпортних операцій і погодження на поширення якої декларант надав (окрім таких відомостей, які становлять державну таємницю). Не є розголошенням інформація, яка має обмежений доступ щодо оприлюднення чи надання знеособленого зведеного матеріалу для статистичних зведень, знеособлених аналітичних даних, знеособленої інформації з відповідних експортно-імпортних процедур, що були внесені декларантами в митну декларацію відповідно до Ч. VIII ст. 257 цього Кодексу, за винятком окремих пунктів зазначеної статті, до якої належить інформація, що відноситься до знеособленої інформації із загальних запитань діяльності митного органу, митної вартості товарів, знеособленої інформації щодо правопорушень, а також публічного обговорення в ЗМІ, що торкаються митної справи. Оприлюднення митної інформації реалізується центральним органом виконавчої влади, що здійснює митну політику держави. Така діяльність відбувається безоплатно і в формі відкритих результатів в межах, що узгоджуються з міжнародними договорами України, згоду на обов'язкове виконання яких надається Верховною Радою України, і в рамках, що встановлюються Кабінетом Міністрів України [20].

Згідно ст. 21 МКУ «Консультування з питань митної справи» від 31.10.2024 р. за зверненнями громадян і підприємств, що виконують переміщення транспортних засобів і товарів комерційного значення через митний пост України або ж здійснюють діяльність, яка, згідно цього Кодексу, контролюється митними органами (зацікавленими особами), митні органи на безоплатній основі здійснюють консультації з практичного використання окремих нормативних положень законодавства України [21]. Відповідно до цієї ж статті для отримання консультації із практичного використання окремих

законодавчих положень з питань митної галузі потрібно звернутися до митної установи за місцезнаходженням підприємства, постійним чи тимчасовим місцем проживання громадян, або ж відповідним центральним органом виконавчої влади, який у письмовій, усній чи електронній формі, виконує функції митної політики держави. Це потрібно здійснити упродовж 30 календарних днів, що є наступними за днем поступленого звернення. Письмові консультації надаються у формі рішень митних інституцій.

Якщо консультація стосується практичного втілення окремих нормативних положень законодавства України і носить індивідуальний характер, то вона може бути використана виключно особою, яка отримала таку консультацію.

Оскільки центральний орган виконавчої влади, до повноважень якого входить забезпечення реалізації державної фінансової політики, зобов'язаний періодично проводити підведення підсумків консультацій із проблем практичної реалізації окремих законодавчих норм митної справи щодо великої чисельності осіб або суттєвих окладів митних платежів. Також він має право затверджувати узагальнені консультації своїми наказами, які оприлюднюються на офіційній веб-сторінці центрального органу виконавчої влади, що здійснює митну політику держави.

Якщо відповідальна особа чинила згідно консультації, яку вона отримала з окремих питань митної сфери щодо їхнього практичного використання, що була надана у письмовій чи електронній формі, в тому числі і до узагальненої консультації, то вона не буде притягнутою до відповідальності, навіть, якщо пізніше ці консультації зазнали змін або були скасовані.

Консультація підлягає оскарженню до відповідного органу вищого ступеня у порядку, який визначений главою 4 МКУ, чи до суду як юридичний акт персональної дії, якщо вона, згідно думки зацікавленої особи не відповідає нормативним положенням відповідного законодавчого акта. Якщо суд таку консультацію визнав недійсною, то це слугує підставою для того, щоб отримати нову консультацію, беручи до уваги його висновки [21].

Як бачимо, до митного органу за консультацією може звернутися як фізична, так і юридична особа, або ж фізична особа-підприємець, під час переміщення товарів і транспортних засобів комерційної приналежності через кордон України. До того ж, безоплатна послуга у наданні консультацій, з однієї сторони, робить її доступною для кожного зацікавленого суб'єкта, а з іншої, – із-за відсутності мотивації, може спричинити саботування чи відмову у наданні вищезазначеного консультаційного процесу.

Як консультативний орган, метою якого є вирішення окремих ключових проблем митного контролю і оформлення іноземних відправлень поштою й творення працівником поштового зв'язку найбільш вигідних умов для покращених послуг іноземного поштового зв'язку, Міністерство транспорту та зв'язку України від 24.06.2008 р. видало наказ щодо утворення «Консультативної ради з питань митного контролю та митного оформлення міжнародних поштових відправлень і розвитку послуг поштового зв'язку» [22].

Основне завдання Ради полягає в узгодженні проблемних питань, серед яких важливе значення займають взаємодія і взаємозв'язок митних органів із операторами поштового відділення під час здійснення контролю на митниці за переміщенням і оформленням різних міжнародних поштових відправлень (далі – МПВ), друкованої періодичної преси через митний пост України, закордонної поштової кореспонденції прискореної пошти «EMS» територією держави, в тому числі у пунктах і місцях міжнародного поштового обміну (далі – ПМПО, ММПО) [22]. Також завданнями Ради є уніфікація методу обробки і задокументовування МПВ, поштових відправлень міжнародного рівня прискореної пошти «EMS», періодичної друкованої преси. Не менш важливе значення має створення сприятливих умов, у рамках повноважень Міністерства транспорту та зв'язку і Державної митної служби, для покращення процедури надання операторам пошти послуг поштового зв'язку міжнародного значення, які зазвичай виникатимуть під час митного оформлення МПВ та контролю, закордонних переказів пришвидшеної пошти «EMS», періодики [22].

1.2. Основні напрями і форми інформування та консультування митними установами

Україна здійснює контроль процесів переміщення товарів через митні кордони з метою захисту своїх національних економічних інтересів. Тому передбачено дотримання і реалізацію процедур їхнього виконання, що включає суб'єкти і об'єкти зовнішньоторгівельного урегулювання й нормативно-правові акти, які сприяють урегулюванню відносин цієї сфери. За такої обставини митне право є одним із обов'язкових чинників формування правової держави. Держава в особі уповноважених органів зобов'язана враховувати запити суспільства щодо поліпшення розвитку та структурної перебудови національної економіки та її захисту, здійснюючи, при цьому, регулювання у зовнішньоекономічній діяльності. Митна політика України є одним з таких пріоритетних механізмів, який застосовується для систематизації і упорядкування зовнішньої торгівлі та захисту інтересів національного характеру у цій галузі.

До основних напрямків інформаційно-консультативної діяльності належать:

1. Надання ґрунтовної фахової інформації про митне законодавство та зміни у ньому.
2. Роз'яснення митних правил, вимог та процедур.
3. Консультації щодо митного оформлення товарів:
  - Допомога у заповненні митних декларацій.
  - Пояснення процедури митного огляду.
4. Консультації щодо застосування митних тарифів.
  - Інформування про митні платежі.
  - Роз'яснення порядку обчислення та сплати митних платежів.
  - Консультації про класифікації товарів за товарною одиницею зовнішньоекономічної діяльності.

- Проведення попередніх роз'яснювальних консультацій декларанту з приводу встановлення митної вартості на початковому етапі митного оформлення.

- Інформування про пільги і преференції.

5. Консультації щодо проведення митних процедур:

- Інформування про спрощені процедури митного оформлення.
- Консультації щодо процедур митного контролю.
- Допомога у вирішенні митних спорів.

6. Надання інформації про митні ризики:

- Інформування про типи митних ризиків.
- Пояснення заходів щодо управління митними ризиками.

7. Інформування про міжнародні договори у митній справі:

- Роз'яснення умов договорів міжнародного рівня, до яких приєдналася Україна.

- Інформування про міжнародні стандарти в митній сфері.

Наприклад, митна вартість товарів і система її визначення зазнала суттєвих змін, починаючи ще з 2004 р. після набуття чинності Митного кодексу України від 11 липня 2002 р., яка заторкнула усі складові елементи процесу визначення правової, економічної та організаційно-технологічної митної вартості. Як наслідок, українські правові норми митної оцінки товарів стали відповідати вимогам міжнародних стандартів, що були запроваджені відповідно до Угоди про застосування ст. VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі, і важливим чинником вступу України до ГАТТ/СОР [23].

На першому початковому етапі усі складники методу митної вартості товарів декларант визначає самостійно відповідно до існуючих документів і допоміжної додаткової інформації. Якщо декларантом було вибрано головний метод – за ціною договору чи контракту для товарів, що імпортуються, та немає обмежень у застосуванні цього методу, то використовується ціна, яка була сплачена чи підпадає оплаті за товари. Зазначений метод, з точки зору доступності і достовірності підтверджених інформаційних даних у декларанта є

найпростішим, так як первинною основою для встановлення митної вартості продукції, що імпортується, є контрактна, тобто фактурна ціна продукції [24].

З об'єктивних підстав, коли вищезазначений метод не можна застосувати, у відповідності до Митного кодексу України, правом і обов'язком декларанта є заявити митну вартість, яка визначається самостійно чи за підсумками консультацій з митним органом [25, С. 67].

Проаналізуємо окремі механізми щодо отримання інформації від органу державної влади. Першим, найбільш поширеним, є звернення громадян. Стаття 40 Конституції України проголошує право усіх громадян направляти колективні чи індивідуальні письмові клопотання або ж персонально звертатися до інституцій державної влади, місцевого самоврядування й службових і посадових осіб відповідних органів, що зобов'язані вивчити і розглянути звернення та обґрунтовано відповісти згідно встановленого законом термін [26].

У частині першій ст. 15 Закону України «Про звернення громадян» обов'язком органів державної влади, керівників та посадових осіб підприємств, організацій, установ, об'єднань громадян тощо, які уповноважені розглядати заяви (клопотання), є об'єктивний і вчасний їхній розгляд, перевірка викладених у них фактів, прийняття рішень згідно чинного законодавства і забезпечення їхнього виконання, повідомлення громадян щодо результатів розгляду заяв або клопотань. Разом з тим, закон трактує звернення громадян викладені в усній або письмовій формі пропозиції, тобто як зауваження, заява, чи клопотання і скарга.

У зв'язку з вищевикладеним, сама процедура звернення громадян з питання визначення митної вартості не може бути застосована технологічно, так як клопотання у вигляді заяви, скарги або пропозиції істотно відрізняється від консультації. Стаття 21 МКУ передбачає консультування із проблем митної справи [21]. Щоправда такі консультації можна отримати з проблем практичної реалізації деяких нормативних положень законодавства України з митної сфери. Тут питання стоїть не в порядку практичного застосування пунктів

законодавства України, а в отриманні дієвої інформації та первинному узгодженні. Отже, зазначені консультації не можна застосувати.

У 2019 р. Кабінетом Міністрів України було затверджено «План заходів з імплементації положень Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі» [27]. Серед низки заходів, спрямованих на полегшення процедури встановлення митної вартості товарів, виділяються:

- функціонування системи доступності інформації, що передбачає постійне інформаційне оновлення веб-сайтів до всіх процесів, задіяних з експортуванням, імпортуванням чи перевезенням товарів через митницю України;

- запровадження механізму консультацій для новітніх регуляторних заходів, що мають на меті удосконалення процедури надання зацікавленими сторонами коментарів стосовно планів нормативно-правових документів, що пов'язані із випуском, переміщенням і оформленням товарів, до набуття ними чинності; покращення й удосконалення процесу співробітництва між суб'єктами господарювання та контролюючими органами;

- підвищення кваліфікаційного рівня посадових осіб, які є уповноваженими виносити попередні рішення, що можуть даватися на вимогу щодо методу чи критерію встановлення митної вартості і застосування квот. У цьому випадку, до програм включаються короткострокові семінари з підвищення кваліфікації посадовців модулів із вивчення та з'ясування питань відносно попередніх рішень (із залученням закордонних експертів);

- запровадження відкритого системного реєстру попередніх рішень, окрім дотеперішніх, що можуть використовуватися на запит згідно критерію або методу визначення митної вартості. Згідно з цим, відбувається розробка та затвердження важливих вимог щодо інформаційної системи з реєстру рішень попередньо прийнятих. Вводиться в експлуатацію реєстр попередніх рішень і забезпечується його постійне оновлення інформацією щодо прийнятих і виданих рішень, а також здійснюються заходи із захисту інформації у ньому;

– покращення системи заходів з активізації і збільшення прозорості, неупередженості та недискримінації. Зазначене завдання передбачає прийняття нормативно-правового акта відносно повідомлення імпортера або перевізника про збільшення інспектування або контролю, про затримку товарів. Поруч з цим планується розробка й упровадження інформаційних технологій, які б інтегрувалися до режимів контролюючих органів зі швидкого сповіщення про затримку товарів. Передбачається підвищення кваліфікації посадовців у механізмі управління повідомленнями згідно міжнародних форматів даних обміну відомостями;

– випуск та митний супровід товарів. Розробка та подання до Кабінету Міністрів України законопроекту про зміни в Митному кодексі України загальних вимог щодо гарантування існуючого та потенційного митного боргу, розробка і введення в дію програмного забезпечення для отримання й обробки інформації про транспортні засоби, товари та осіб, що перетинають митні пункти для повітряного та водного сполучення, в тому числі товари, які переміщуються в експрес-відправленнях та у міжнародних відправленнях поштою із урахуванням модулів автоматизованої системи аналізу та управління ризиками.

– покращення процедур експорту, імпорту і переміщення. Передбачається виконання заходів з метою покращення співробітництва з запитань втілення інноваційного проекту e-book МДП, запровадження та діяльність автоматизованої системи механізму МДП, організація освітніх тренінгів з автоматизованого режиму процесу МДП, подання на обговорення Кабінету Міністрів України законопроекту із застосування електронної документації у зв'язку з вимогами Закону України «Про електронні довірчі послуги», забезпечення реалізації митного оформлення товарів із запровадженням процедури «єдиного вікна» [27].

Як наслідок, жодна із діючих процедур обміну інформацією для самостійного визначення декларантом митної вартості не є припустимою. У відповідності зі ст. 57 Митного Кодексу України, перш, ніж застосувати

другорядний метод, потрібно пройти процедуру консультацій між декларантом і митним органом, щоб у кінцевому підсумку визначити основу вартості згідно з нормами ст. 59 і 60 цього ж Кодексу. У процесі консультацій між митним органом і декларантом можна обмінятися наявною інформацією, що є у кожного з них, дотримуючися вимог її конфіденційності.

Отже, у такий спосіб законодавство України вимагає від декларанта здійснити вищезазначену консультацію. Тому, декларант не може заявити, використовуючи другорядний метод без первинного консультування, хоча, ні процедура, ні порядок проведення відповідних консультацій на законодавчому рівні не обумовлений. У цьому випадку можна говорити про колізію у законодавстві, коли декларант зобов'язаний провести консультацію, але сам механізм проведення законодавством не встановлений. У такому випадку потрібно розробити і затвердити «Порядок проведення консультацій між митним органом і декларантом щодо визначення митної вартості товарів». Насамперед, потрібно чітко зазначити наступні питання:

1. За яких обставин декларант має право на отримання такої консультації. Потрібно чітко з'ясувати, на якому з етапів митного оформлення таке право у декларанта з'являється.

2. Сам предмет консультації, тобто з'ясування питання приводу, коли така консультація може бути надана. На нашу думку, найсуттєвіша проблема у декларанта виникає із достовірністю інформації щодо встановлення митної вартості, яка у нього відсутня. Наприклад, це можуть бути інформаційні дані про подібні та ідентичні товари, що раніше ввозилися на митну територію країни. Тому, навряд чи декларант самостійно зможе визначити митну вартість імпортованих товарів за другорядними методами.

3. Який митний орган повинен таку консультацію надавати.

4. Варто уточнити митний орган і порядок оскарження.

5. Опис інформації, що повинна бути у проханні на консультацію.

6. Терміни відповіді відповідного органу та період дії такого рішення.

7. Правовий статус консультації, згідно якої має бути встановлена обов'язковість прийнятих рішень для всіх митних органів під час проходження контролю на митниці за товарами.

8. Відповідальність за неправдиві відомості не лише у запиті, а й у відповіді на нього. Необхідно визначити наслідки недостовірної інформації, яку надав декларант.

9. Обов'язковість практикування рішення. Чи заявник зможе не використовувати попереднє рішення, у разі його незгоди з ним, або ж йому необхідно буде в обов'язковому порядку оскаржити це рішення задля визнання його недійсності. Виникає низка запитань, що мають відношення до процедури дій імпортера з причини визнання попереднього рішення митного органу помилковим, яку орган сам допустив. Митний орган має прийняти нове рішення, що набуде чинності з дня прийняття. Законодавство не роз'яснює наслідки ввозу товару заявником за попереднім прийнятим рішенням [25].

Звідси витікають такі форми надання консультацій та інформації:

- Особисті прийоми, які передбачають безпосередні консультації фахівців митних органів.
- Телефонні гарячі лінії, що дозволяють швидко отримати інформацію з актуальних митних запитань.
- Електронна пошта, що миттєво допомагає звернутися із запитаннями у письмовій формі.
- Веб-сайти, на яких розміщуються матеріали нормативно-правових актів, інструкцій та відповідні роз'яснення до них.
- Соціальні мережі, що інформують про події та новини у сфері митної справи і митної політики.
- Семінари і тренінги, метою яких є проведення освітніх заходів для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Таким чином, із розширенням світової торгівлі відбувається безперервне зростання значення митних інституцій у вирішенні питань зовнішньоекономічного регулювання, а також проблем, безпосередньо

пов'язаних із соціально-економічною та політичною ситуацією усередині держави. Усі підрозділи митних органів зайняті опрацюванням як вхідної, так і вихідної інформації, яку вони безпосередньо використовують у процесі своєї діяльності. Мета діяльності митних органів полягає у забезпеченні стратегічних національних інтересів, стимулюванні розвитку дієвої і конкурентноспроможної вітчизняної економіки, підтриманні на значному рівні в рамках зазначених компетенцій національної безпеки країни, забезпеченні позитивних умов для усіх суб'єктів господарювання у межах ЗЕД.

РОЗДІЛ II.

МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МИТНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз сучасного стану інформаційно-консультативної діяльності в Україні

Митне й податкове консультування є необхідною частиною ділової інфраструктури, важливим джерелом конкурентоспроможного бізнесу та специфічним чинником активізації збільшення бюджетних ресурсів.

Значення і важливість інформаційно-консультативної діяльності у митній справі відтворено в Міжнародній конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур, підписаній у м. Кіото 18 травня 1973 р. Вона діє згідно «Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур», створеного 26 червня 1999 р. в м. Брюсселі. До цієї Міжнародної конвенції Україна приєдналася згідно Закону України «Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур» від 5 жовтня 2006 р. № 227-V.

Виокремлюють наступні складові інформаційної сфери митних органів, серед яких:

1. Інформаційна підтримка – надавання закритої інформації керівництву й іншим органам правоохоронного характеру, що необхідна для виконання завдань.
2. Інформаційне супроводження – здійснення комплексу інформаційних або ідеологічних заходів.
3. Інформаційне обслуговування – робота спеціальних служб з задоволення і виявлення важливих інформаційних завдань митних органів.
4. Інформаційна допомога – отримання кваліфікованої допомоги суб'єктами митної галузі у доступі до потрібних інформаційних засобів і ресурсів у зв'язку із здійсненням складних завдань чи виникненням нових проблем у реалізації митної політики.

5. Інформаційна логістика – керування інформаційними потоками в роботі забезпечення митної сфери товарами, матеріально-технічними складовими засобами, фінансовими, інформаційними й іншими діями з метою їхньої оптимізації.

6. Інформаційне консультування – отримання силовими відомствами від спеціальних органів й служб експертних оцінок, консалтингових послуг, вироблення рекомендацій та пропозицій, що необхідні для вирішення проблем під час процесів інформаційно-комунікаційної співпраці об'єктів і суб'єктів політики держави [28].

Важливо відмітити той факт, що митні органи надають послуги з консультування та інформування відповідно до Глави 3 Митного Кодексу України [21]. Фіскальні органи надають інформацію зацікавленим особам про митні правила у порядку встановленому законодавством.

Згідно Ст. 20 МКУ уся інформація із законодавства України з питань митної сфери надається у порядку встановленому законом. З метою спрощення доступу зацікавлених осіб до митної інформації, митні органи доводять їх до відома, застосовуючи інформаційні технології.

Окрім того, Митні органи надають не тільки інформацію, яку запитувала заінтересована особа, а й будь-яку іншу інформацію, яка стосується запиту, якщо її доведення до відома заінтересованої особи вважається митним органом доцільним. Якщо зацікавлена особа надіслала запит до митних органів України для отримання запитуваної інформації та іншої, що стосувалася запиту, довівши її доцільність, то вони зобов'язані задовільнити її запит і таку інформацію надати.

Короткі довідки про основні положення законодавства України із проблем митної галузі, а також пільг, надаються під час перетину товарів через кордон України і містяться для загального інформування у місцях розміщення митних органів. Довідки видаються українською мовою, а також мовами відповідних країн чи іншими мовами, які належать до переліку міжнародного спілкування [21]. .

У разі порушення порядку чи наданні недостовірної інформації, або ж відмови чи несвоєчасному наданні потрібної інформації, інших порушеннях у межах інформаційних відносин, відповідальність несуть особи державних митних органів.

Ст. 23 коригує рішення зобов'язальної інформації щодо питань:

1. Згідно заяви підприємства митні органи вирішують питання, які стосуються систематизації товарів (у т. ч. комплектних об'єктів, що доставляються в розібраному вигляді кількома партіями упродовж певного періоду), встановлення держави походження продукції.

2. Відповідні рішення з питань зобов'язуючої інформації мають бути обов'язково виконанні підприємством, згідно заяви якого воно прийняте, і будь-якою митною інституцією.

3. Рішення з приводу зобов'язуючої інформації підлягає обов'язковому виконанню підприємством, приймається до товарів, які мають відношення до такого рішення і відносно яких митні формальності реалізуються після того, як рішення набрало чинності. Вищезазначене рішення не може бути зміненим і строк його дії охоплює три роки від дати його оприлюднення.

4. Також, рішення із зобов'язуючою інформацією не підлягає скасуванню митним органом згідно заяви підприємства.

5. Митний орган може прийняти рішення про скасування лише в тому випадку, якщо митним органом було встановлено, що:

1) відбулися зміни у законодавстві з проблем митної справи і рішення не відповідає діючому законодавству України, або ж змінилися умови та факти, згідно яких приймалося таке рішення;

2) рішення приймалося з порушенням нормативно-правових актів щодо проблем митної справи;

3) одержано пояснення, рекомендації та інші вказівки, що затверджуються Всесвітньою митною організацією відносно класифікації товарів, згідно яких міняється категорія товарів, до яких таке рішення було прийнято.

6. Митний орган у відповідному рішенні про скасування вказує дату втрати його чинності, яке оприлюднюється центральним органом виконавчої влади, що здійснює митну політику, дотримуючися вимог приватності інформації. Процедура оприлюднення рішення відносно зобов'язуючої інформації визначається центральним органом виконавчої влади, що сприяє формуванню і реалізації державної фінансової політики [21].

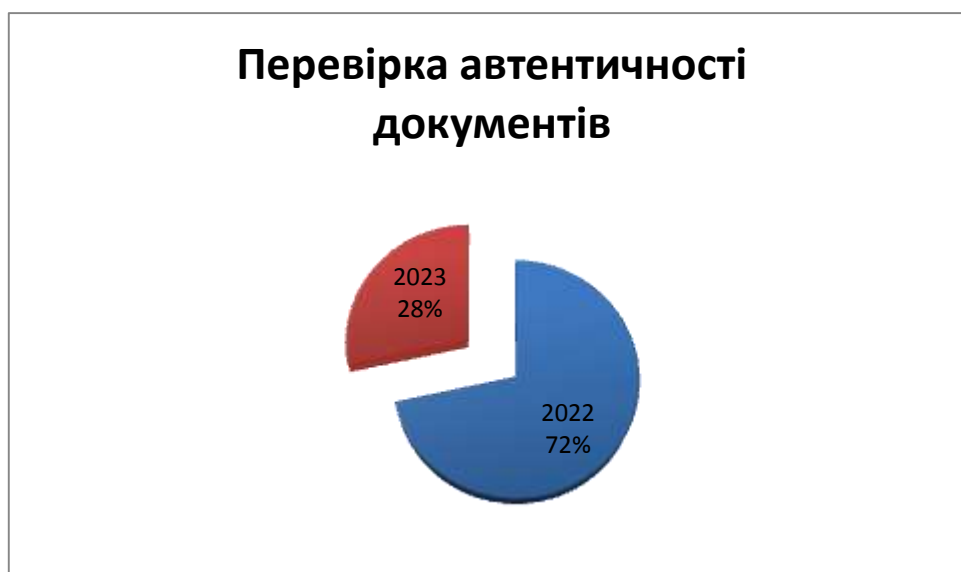
На сучасному етапі, в нинішніх умовах війни, митна політика України переформатувалася у відповідності до новітніх пріоритетів вироблення митної безпеки, прийнявши низку документів, що забезпечили зміни іншим елементам забезпечення ЗЕД. Зокрема, уряд України запропонував зміни до механізмів реалізації митних процедур, затвердивши право вибору за суб'єктами господарювання та громадянами спрощений або стандартний способи митного контролю й оформлення щодо ввезених товарів на митну територію країни [8].

Також, уряд України запропонував відтермінувати проплату митних платежів за деякими із складових позицій, що підлягають дії ввезення на територію митної зони (медичні вироби, лікарські засоби, окремі групи продуктів харчування та ін.) [29, с. 99].

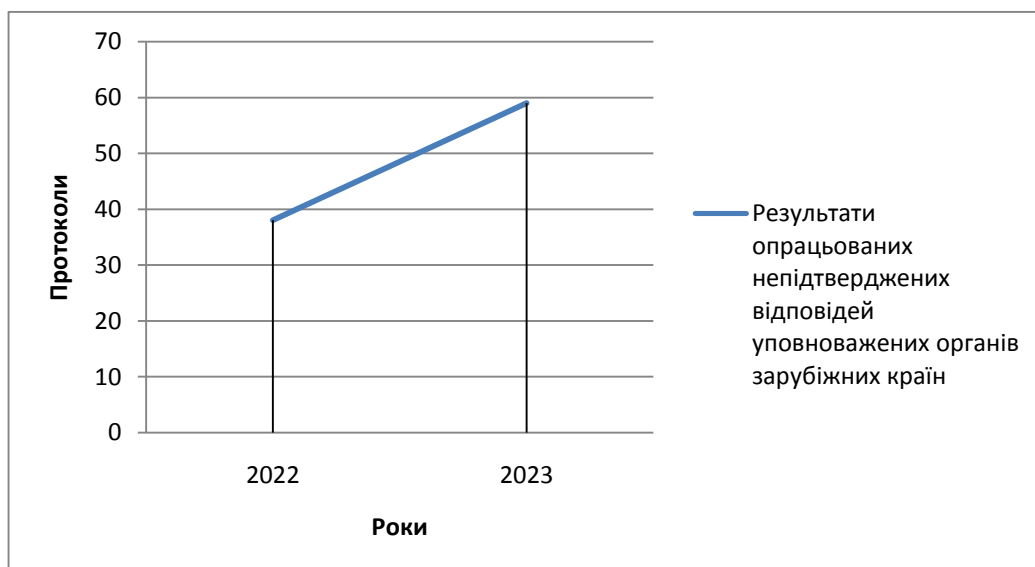
Окрім цього, значних змін зазнала процедура розмитнення ввезених автомобілів на територію України. Цей крок був спрямований на розширення бази задля забезпечення ЗСУ автотранспортними засобами і з метою підтримки бізнесу у зовнішньоекономічній діяльності. Відзначимо, що відміна митних платежів певним категоріям суб'єктів підприємництва мала дію підтримки ЗЕД, а зміни у пункті розмитнення авто дали протилежний результат, оскільки, більшість громадян дану можливість використали для купівлі транспортних засобів з метою особистої вигоди [8].

Упродовж 2023 р. для підтвердження автентичності документів, що надавалися у процесі митного оформлення для ствердження пред'явленої митної вартості товарів, було підготовлено й надіслано до адміністрацій митниць іноземних країн 205 запитів, з яких – 85 запитів надійшло до

20.02.2023 та 120 проєктів-запитів – через Департамент міжнародної взаємодії. У порівнянні із 2022 р. це на 60,3 % менше, так як у 2022 р. було 517 запитів.

Рис. 2.1. Результати автентичності документів за 2022–2023 рр.

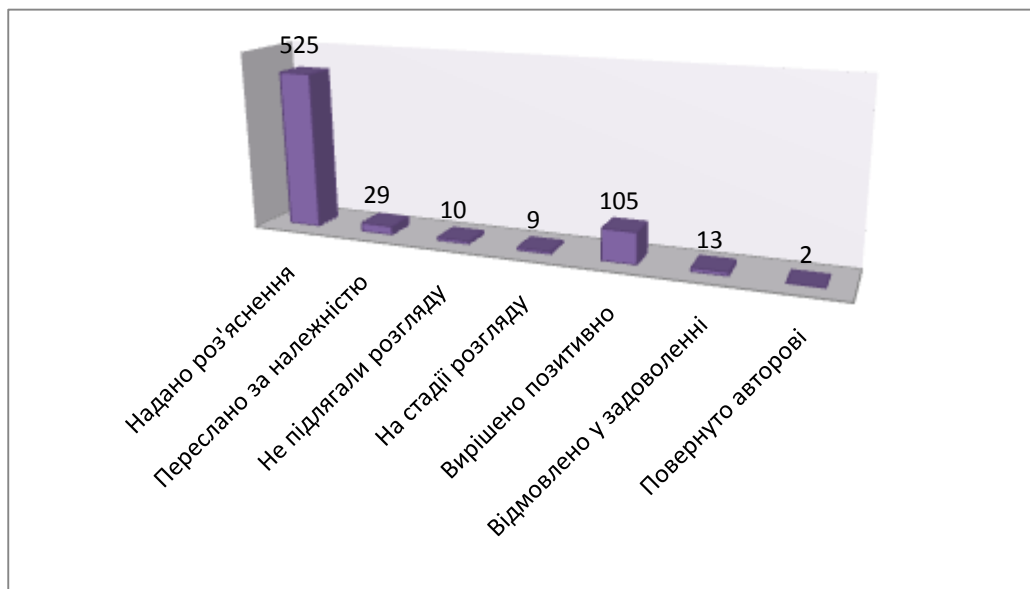

Рис. 2.2. Різниця опрацьованих запитів за 2022–2023 рр.

Варто зауважити, що відсоток чисельності проєктів запитів, надісланих з ініціативи Департаменту, за даними показників митних оформлень, збільшився у 2023 р. до 73 % від загальної кількості у порівнянні з 2022 р., відсоток яких тоді становив 58 %. За увесь період 2023 р. було отримано та вдалося опрацювати 334 відповіді щодо результатів перевірки автентичності митних

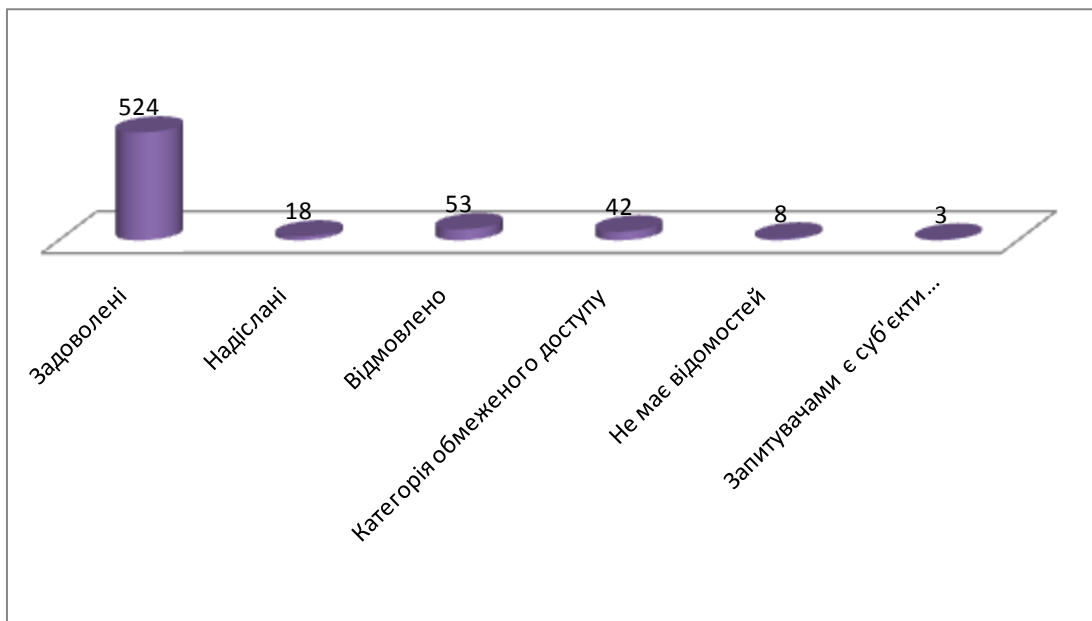
документів, що майже співвідноситься з кількістю опрацьованих відповідей на протязі 2022 р. – 344 відповіді. Із цієї загальної суми отриманих відповідей протягом 2023 р. у 72 випадках виявлено розбіжності у відомостях, а в 83 випадках інформація була недостатньою для висновку щодо достовірності та/або не достовірності документів [30].

Слід зауважити, що на підставі Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» громадяни почали частіше звертатися із запитами з питань продовження періоду дії тимчасового ввезення транспорту особистого користування, оподаткування транспорту громадян України, який тимчасово був вивезений за межі території України і у зворотньому напрямку будуть ввозитися в Україну, надання пояснень про транскордонне перевезення фізичними особами валюти. За результатами аналізу роботи за зверненнями громадян упродовж звітного періоду на всі звернення було надано відповіді у встановлені законодавством строки. Результати аналізу роботи опрацьованих запитів громадян засвідчили такі остаточні результати:

**Рис. 2.3. Динаміка опрацьованих запитів громадян
Державною митною службою України за 2023**

На протязі 2023 р. апарат Державної митної служби опрацював 595 запитів на одержання публічної інформації. Це на 187 запитів більше, тобто 31%, ніж у 2022 р. (408 запитів). Територіальні органи Держмитслужби упродовж цього ж періоду опрацювали 479 запитів на інформацію, що в сукупності стало на 50 запитів (10%) більше, ніж у попередньому 2022 р. – 429 запитів. У 2023 р. більшість запитувачів бажали отримати таку інформацію, як: статистичну, правову, довідкову, податкову, про митну справу, фізичну особу, працю, заробітну платню та інше [30].

Рис. 2.4. Результати запитів громадян щодо публічної інформації за 2023 р.

Згідно результатів розгляду запитів щодо публічної інформації, які отримала у 2023 р. Держмитслужба, 524 – задоволені, 18 – були надіслані розпорядникам інформації з паралельним ознайомленням запитувачів у відповідності до Ч. III Ст. 22 Закону №2939. 53 запитувачам була надіслана відмова в отриманні інформації, оскільки запитувана інформація мала категорію обмеженого доступу – 42 запити, розпорядник не має відомостей щодо запитуваної інформації – в 8 запитах, запитувачами інформації є суб'єкти владної адміністрації – 3 випадки [30].

Запровадження комплексної системи «Електронна митниця» в Україні вимагає цілеспрямованих дій та методик для успішної інтеграції. Серед можливих кроків і методик для такого впровадження передбачається:

- Проведення консультацій з зацікавленими сторонами, такими як урядові органи, митні служби, підприємства та інші зацікавлені сторони, щоб зрозуміти їхні потреби та вимоги.
- Розроблення детального стратегічного плану, який визначатиме цілі, завдання, обсяг та терміни впровадження системи «Електронна митниця».
- Проведення навчання та тренінгів для користувачів системи, а також створення механізмів підтримки для вирішення можливих проблем та запитань.
- Розроблення плану фазового впровадження системи «Електронна митниця», який дозволить поступово впроваджувати функціональні можливості та послуги» [31].

Ці методики можуть допомогти забезпечити успішне впровадження системи «Електронна митниця» в Україні, сприяючи покращенню ефективності та прозорості митного обслуговування та спрощенню торгівельних операцій.

Спеціалізовані підсистеми є важливими складовими елементами «Електронної митниці» (рис. 2.5.). Це сприятиме полегшенню функціонування єдиної структури, оскільки кожен із підрозділів виконуватиме свої фундаментальні повноваження.

Рис. 2.5. Головні елементи системи «Електронна митниця»

Джерело: складено автором

Система «Електронна митниця» включає всі підрозділи, організації й органи влади, які безпосередньо впливають на зовнішньоекономічну діяльність. Ці нововведення вимагають належного дієвого інституційного розвитку митної служби. Перш за все, митні органами мають створити окрему юридичну особу у вигляді «Інформаційної регіональної митниці», яка включатиме свої підрозділи подвійного підпорядкування у митницях і всіх митних закладах. До системи увійдуть Державна податкова адміністрація України, Державна прикордонна служба, Національний банк України, Торгово-промислова палата України, Міністерство внутрішніх справ України та інші органи.

Держмитслужба була утворена у 2019 р. і являється центральним органом виконавчої влади. Її діяльність чітко узгоджується і координується через Міністра фінансів Кабінетом Міністрів України. Серед пріоритетних напрямів діяльності Держмитслужби у 2022 р. в частині виконання митної політики є врегулювання питань проблемного характеру, які виникають під час процедури виконання митних формальностей та з'ясуванні митної вартості, запровадження якісно нових інформаційних продуктів і т. д..

Згідно ст. 211 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», ст. 546 Митного кодексу України і на здійснення абзацу третього завдання 2 Плану заходів з реформування та розвитку системи органів, що виконують митну політику, що був затверджений у відповідності до розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 травня 2020 р. № 569-р «Деякі питання реалізації концептуальних напрямів реформування системи органів, що реалізують державну митну політику», із метою створення умов для забезпечення дієвої реалізації митної політики в частині виконання концепції єдиної юридичної особи і визначення обставин її відповідного функціонування, були сформовані, як відокремлені підрозділи Державної митної служби України, територіальні органи.

Центральний орган виконавчої влади, згідно статті 545 Митного кодексу України, сприяє формуванню і здійсненню державної податкової і митної політики, при цьому, він очолює систему органів доходів і зборів, забезпечуючи сприятливі умови для формування і втілення в життя державної податкової та митної політики.

Варто зауважити, що управлінсько-організаційний механізм митних органів України перебуває у постійній динаміці, тобто він не залишається сталим, а навпаки, під впливом економічних, соціальних та політичних змін, спостерігається зростання суб'єктів зовнішньоекономічної сфери, їхня активність на зовнішніх ринках, вантажо- і пасажиропотоків через митний кордон України і, загалом, піднесення та пожвавлення економіки України, її інтеграційного прагнення до світової економіки.

Митниці та їхні структурні підрозділи – митні пости, формуються в переважній більшості за територіальним принципом і здійснюють свою діяльність у межах території, що визначається центральним апаратом Державної митної служби України. На територіальне розміщення митниць значний вплив мають достатньо великі обсяги пасажиро- чи вантажопотоків, зосередження суб'єктів всередині держави, певна територіальна близькість до митного кордону (наприклад, Чопська митниця), особливості митного контролю та оформлення певних категорій товарів. Через розподіл митниць на прикордонні, спеціалізовані і внутрішні, митний контроль є більш результативний та ефективний. Така діяльність слугує пришвидшенню пасажиро- та вантажопотоків через митний кордон держави та узгоджується зі світовою практикою. Митний пост є складовою митниці, як відокремлений структурний підрозділ, і, у своїй діяльності сприяє забезпеченню реалізації завдань, що покладені на органи зборів і доходів.

Відповідно до «Положення про Державну митну службу України» Держмитслужба згідно визначених на неї зобов'язань:

- 1) здійснює узагальнення практики із застосування законодавства з питань, що є компетенцією Держмитслужби, вносить на обговорення Міністра

фінансів рекомендації, які б сприяли вдосконаленню законодавчих актів, актів Кабінету Міністрів України та Президента України, інших законодавчих документів центральних органів виконавчої влади, в тому числі наказів Мінфіну, і подає для погодження Міністрові фінансів свою позицію відносно проєктів нормативно-правового забезпечення, розробниками яких виступають інші центральні органи виконавчої влади;

2) задля полегшення торгівлі, зростання товарообігу і пасажиропотоку, допомозі транзиту, запроваджує митні процедури спрощеного взірця відповідно до чинного законодавства;

3) запроваджує новітні види спеціальних та технічних засобів митного контролю, здійснює розробку сучасних технологій здійснення митного оформлення і контролю, слідує за механізмом їхнього застосування територіальними органами;

4) створює умови для здійснення ведення адміністрування і обліку митних й інших платежів, контроль за виконанням яких законодавство України поклало на Держмитслужбу. Також контролює достовірність, своєчасність, повноту їхнього нарахування і сплату у повному розмірі платниками податків до потрібного бюджету в процесі переміщення продукції через митницю України, а також після закінчення усіх необхідних операцій із митного оформлення та митного контролю;

5) репрезентує Україну у Всесвітній митній організації, Підкомітеті з питань митного співробітництва Комітету асоціації України – ЄС у торговельному складі, інших організаціях міжнародного рівня, компетенцією яких є питання співпраці в митній галузі;

6) забезпечує поширення, технічне супроводження та впровадження телекомунікаційних, інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних технологій, здійснює комп'ютеризацію процедур, таких як контроль за цілісністю і правильністю здійснення митних формальностей. Здійснює організацію запровадження цифрових платформ для суб'єктів господарювання,

сприяє забезпеченню діяльності державного інформаційного веб-сайту «Єдине вікно для міжнародної торгівлі»;

7) допомагає в наданні кваліфікованих електронних довірчих послугах зі створення, здійснення перевірки і підтвердження професійного електронного підпису або печатки;

8) забезпечує взаємозв'язок інформаційних систем ДПС та Держмитслужби у реальному часі в установленому порядку;

9) здійснює оприлюднення актів, офіційних документів та іншої інформації на офіційній веб-сторінці Держмитслужби, що є її компетенцією, а також інформацію, що підлягає розголошенню відповідно до діючого законодавства;

10) виконує інші повноваження, які визначені законом України [32].

Наприклад, станом на I квартал 2021 р. дохід до бюджету Державної митної служби сягнув 98,5 млрд грн, що, згідно назначеного плану, на 6,8 млрд грн більше за показника. У січні – березні 2021 р. Державна митна служба України виконала план надходжень на 108 % і в такий спосіб перерахувала до держбюджету 98,5 млрд грн., при тому, що показник згідно плану становив 91,6 млрд грн.

Якщо ж здійснити порівняльний аналіз того ж періоду, але минулорічного, то простежується тенденція до зростання митних платежів у першому кварталі поточного року на 21,5 млрд грн, тобто на 28%.

Якщо брати до уваги виконання індикативних показників у місяці березні 2021 р., то Держмитслужба здійснила перерахунок до державного бюджету України на 40,6 млрд грн (при запланованих 36 млрд грн), виконавши план на 112,8% [32].

Отже, Держмитслужба здійснила значне перевиконання плану майже на 6,8 млрд грн і в загальний фонд перерахувала – 83,4 млрд грн і до спецфонду – 15 млрд грн.

Управління міжнародної співпраці здійснює координацію та забезпечує виконання міжнародної співпраці із питань митної сфери в Державній митній

службі України. Наприклад, 25 жовтня 2021 р. було організовано робочу зустріч керівництва Держмитслужби із першим радником з митних та фіскальних питань Посольства Республіки Польща. Щоб налагодити та посприяти розвитку у 2021 р. обміну інформацією з митними службами закордонних держав, Держмитслужба упродовж 2021 р. провела низку консультацій на рівні керівництва й експертів з представниками Генерального директорату з питань оподаткування та митного союзу Європейської Комісії, митних адміністрацій Молдови, Словаччини, Польщі, Турецької Республіки, опрацювала питання, які стосувалися розробки Технічних умов організації обміну інформацією про товари та транспортні засоби з митними адміністраціями Грузії та Республіки Казахстан [33].

Отже, в основі виконавчої діяльності митних органів лежить повсякденна практична організація і реалізація митної діяльності та інших механізмів й процедур здійснення митної політики. Митні інституції, які знаходяться на різних організаційних і правових рівнях, одночасно наділені правом самостійно виконувати і вирішувати коло розпорядчих повноважень, приймати і ухвалювати відповідні рішення та здійснювати контроль за їхнім виконанням.

2.2. Особливості роботи офіційних веб-порталів митних органів з питань інформування і консультування

Головне завдання Державної митної служби України полягає у поглибленні цифровізації митних процедур. Тому, на сучасному етапі береться курс на максимальну автоматизацію усіх процесів митного оформлення й митного контролю. З метою реалізації поставлених завдань здійснено чимало заходів, серед яких виділяється презентування ДФС громадськості «Смарт-митниці». Концепція розвитку сучасного проекту «Смарт-митниця» передбачає поєднання у собі ряд інноваційних процесів, які діють на митницях і які потрібно запровадити [34].

Відповідно до Глави 5 «Інформаційні технології та електронні інформаційні ресурси у митній справі» Ст. 31. «Застосування систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засобів їх забезпечення» МКУ [20] впровадження систем, які обслуговують діяльність електронних технічних ресурсів з метою обробки та збереження інформації задля задоволення інформаційних запитів користувачів, реалізується згідно законодавства. Митні органи, під час їхнього впровадження, здійснюють консультації із усіма зацікавленими сторонами [20]. Митна сфера може використовувати системи, що обслуговують діяльність електронних інформаційних ресурсів та засобів їхнього забезпечення, виготовлених, розроблених або придбаних митними структурними підрозділами та є власністю держави. Крім того, згідно цієї ж Ст. 31. «Створення та функціонування єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів, автоматизованої системи митного оформлення та єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» забезпечуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику. Вищезазначений орган також забезпечує діяльність електронної транзитної системи та їхніх складових на національному рівні, що застосовується з метою механізму спільного транзиту, зазначеної у Конвенції про процедуру спільного транзиту [20].

Щоб забезпечити взаємодію між інформаційними ресурсами декларантів та загальною автоматизованою інформаційною системою митних брокерів, митних органів та ін. осіб під час проведення митних формальностей, орган центральної виконавчої влади, що здійснює митну політику держави, дає можливість використання електронних та інших веб-сервісів, що доступні через всесвітню комп'ютерну мережу [20].

З точки зору аналітики, суттєвий внесок у консультативну роботу митних органів вніс новостворений офіційний веб-портал Державної митної служби України customs.gov.ua. [35]. Веб-портал містить інтерактивну карту роботи пунктів пропуску на період карантину. На ній відзначені усі пункти

пропуску, – відкриті і закриті, – як для вантажного, так і для пасажирського сполучення. Через поступове відкриття Україною і країнами-сусідами нових пунктів пропуску інформація постійно оновлюється.

Окрім того, на веб-порталі є інформація, коли громадянам можна переміщатися на зелений чи червоний коридори під час перетину кордону, а для бізнесу – яка продукція заборонена, а яка має обмеження (квоти) для переміщення.

Представники бізнесу в особистому кабінеті «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» можуть здійснити онлайн перевірку митної декларації, одержати інформацію про класифікацію товарів, рахунки, щоб сплатити митні платежі та ін. На веб-порталі існує електронна система скарг на діяльність митниць, де можна залишити звернення щодо проблему і відстежити статус його обробки [20].

У 2013 р. на основі сервісу «Єдина база податкових знань» для користувачів був вироблений удосконалений сучасний сервіс «Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс». Інформація цього сервісу була упорядкована за розділами:

- єдиний внесок;
- оподаткування;
- митна справа;
- електронний підпис.

База даних оновлювалася і підтримувалася в актуальному режимі. Упродовж 2013 р. митними фахівцями в Базу знань було внесено 2068 запитань-відповідей, тематика яких підрозділялася на три категорії. Можемо констатувати той факт, що за 2013 р. кількість відвідувачів веб-порталу, у порівнянні з минулим періодом, зросла майже на 50 % [36].

Роз'яснення в галузі митної політики склали майже четверту частину від усієї загальної кількості. Вважаю, що на цей показник вплинули чинники, які зазвичай були пов'язані з недовірою більшості суб'єктів господарювання до фіскальних органів та небажанням надати роз'яснення з деяких питань. З

другого боку, часті зміни в митному законодавстві зобов'язують платників і суб'єктів ЗЕД бути добре ознайомленими з нововведеннями в митному та податковому законодавстві.

Також наголосимо на тому, що митні консультації, які надходили на спецсервіс «Пульс», надавалися в основному з питань, що стосувалися затримки митного оформлення вантажів, порушень митних правил і контрабанди, а також черг на пунктах пропуску та митних постах.

Попри ефективне формування системи податкового та митного консультування, існує низка недоліків і упущень, які потребують вирішення.

1. Недостатня розробка нормативно-правових актів остаточно не вирішують проблему щодо визначення самого трактування поняття митного й податкового консультування; вимагають роз'яснення статус консультованих осіб і консультанта, а також принципи і норми діяльності консультантів.

2. Викликає занепокоєння відсутність єдиної системи підготовки, підвищення кваліфікації, атестації та обліку контролю за роботою консультантів з низки питань митної сфери;

3. Відсутній чіткий перелік осіб, які мають право проводити на професійному рівні митне консультування, а також нормативні акти, які б регулювали спеціальні умови заняття митним консультуванням.

4. Сфера діяльності з надання консультаційних послуг не ліцензується.

Також на законодавчому рівні не врегульовані питання про різні обмеження на окремі угоди.

5. Досить важливою проблемою є факт, що на законодавчому рівні не врегульовано питання, яке торкається відповідальності митного або податкового консультанта з приводу заподіяння клієнту матеріальної втрати з огляду застосування до нього фінансових засобів впливу з боку державних органів [36].

Державна фіскальна служба України здійснила низку заходів та розробила «Стратегічні ініціативи розвитку ДФС до 2020 р.» (далі – Стратегія) [37]. Основою цієї стратегії є головні принципи діяльності ДФС, а саме:

адміністрування податків, митних платежів, зборів і єдиного соціального внеску, якісне обслуговування платників та сприяння міжнародної торгівлі і підприємницької діяльності. Ця стратегія визначила 9 найважливіших напрямів, відповідно до яких ДФС працюватиме упродовж найближчих років:

1) розвиток ІТ-сфери і її інфраструктури; 2) удосконалення і розвиток онлайн-платформ; 3) запровадження спеціалізованих програмних елементів, таких як мобільний додаток, для доступу до електронних-сервісів фіскальної служби і профільних продуктів податкового адміністрування для введення бізнесу і фізичних осіб-платників; 4) ефективне регулювання податками, зборами та митними платежами; 5) створення умов для добровільного сплатування податків; 6) розвиток і розбудова митниці й прикордонної співпраці, в основі якої лежить інтегроване управління кордоном, прискорення виконання митних формальностей, взаємозближення України з загальним європейським транзитним простором й удосконалення транзитних послуг, покращення системи управління ризиками і націленого контролю, розширення функції правоохоронного механізму в митній справі; 7) раціоналізація часу випуску продукції із застосуванням інструменту ВМО (Time Release Study), здійснено дальший розвиток інформаційної системи з обміну інформацією згідно принципу «єдиного вікна», запровадження інституту уповноваженого економічного оператора, приєднання до Нової комп'ютеризованої системи (NCTS), удосконалення механізму управління ризиками під час митного контролю, утворення підрозділів митної варті тощо; 8) зростання персоналу. Впровадження механізму заохочення й оцінки дієвості персоналу; 9) посилення запобіжної діяльності для запобігання порушень доброчесності через формування автоматичної інформаційної та аналітичної системи з аналізу корупційних ризиків, проектування стандартів поведінки для посадовців із високим корупційним ризиком [34].

Тому, з метою удосконалення та контролю митного декларування, необхідно запровадити новітні електронно-інформаційні системи й технології діяльності в електронній комерції на місцях. Ключову роль відіграватиме

зарубіжна електронна комерція, яка буде сумісною з аналогічними системами країн зарубіжжя. Мається на увазі вдосконалення митних процедур на основі ефективного і дієвого функціонування «Електронної митниці» (E-Customs) [38, с. 185].

E-Customs – є мультифункціональною об'єднаною системою, яка нерозривно комбінується завдяки елементам, серед яких виділяються комунікаційні та інформаційні технології багатьох країн світу та комплексний механізм їхнього ефективного використання, діючі інформаційні платформи для перевірки експорту, транзиту та імпорту в цілісну автоматизовану систему, що сприятиме обміну електронною інформацією між органами управління у митній справі та суб'єктами зовнішньоекономічної сфери діяльності, системи обробки та накопичення інформації в електронному форматі між митними структурами держав, технологічного забезпечення постійного потоку, накопичення та обробки електронної інформації між митними органами держав, суб'єктами міжнародної електронної торгівлі [39, с. 177].

У ключових рішеннях Європейського Союзу сервісна програма «Електронна митниця» є базою для запровадження і діяльності «єдиного вікна», яке повинні в обов'язковому порядку використовувати інші структури, що залучені до митної справи. В результаті цього, митні органи України будуть виконувати додаткові обов'язки, в рамках скоординованих дій відомств та міністерств у цій області, затверджених відповідними вказівками і рішеннями уряду.

Згідно принципу «Єдиного вікна» здійснюватиметься декларування товарів на «Смарт-митниці». Інформаційний веб-сайт «Єдине вікно» буде мати «WEB-інтерфейси державного контролю за дотриманням законодавства про харчові продукти та корми, ветеринарно-санітарного контролю, фітосанітарного контролю, державних органів, що видають дозвільні документи» [40].

Також діятиме автоматизований випуск товарів у митний режим згідно результатів використання системи аналізу ризиків. За митними деклараціями

передбачено три канали випуску товарів. «Зелений канал» забезпечуватиме випуск товарів автоматизовано за митними деклараціями без додаткової перевірки відповідних документів та проведення огляду на митниці. «Жовтий канал» передбачатиме випуск товарів за митними деклараціями, який здійснюватиметься після відповідного документального контролю. У свою чергу «червоний канал» (найризиковіші операції) – лише після проведення документального контролю й митного огляду. Вищезазначена система дасть можливість уніфікувати усі митні процедури та усунути дію людського чинника і скоротити час у процесі виконання митних процедур.

На сьогоднішній день система АСАУР включає 105 алгоритмів (т. зв. профілів ризику), більше як 700 підалгоритмів, майже 100 тис. схем індикаторів ризику, більше, ніж «650 доповнень до профілів ризику оперативного характеру (на протязі останніх трьох місяців 2018 р., у т. ч. згідно результатів використання таргетингу)» [34].

Результати конференції Всесвітньої митної організації у 2018 р. засвідчили важливість і значимість напряму інноваційного процесу поступу в усіх світових митницях. Побудова «Смарт-митниці» як технічно-розвиненої і інноваційно-нової системи у повній мірі відповідає завданням Всесвітньої митної організації, які вона поставила перед Україною [34].

Окрім автоматизації митних процедур і створенні електронних сервісів для спільної взаємодії із суб'єктами ЗЕД, в перспективі «Смарт-митниця» передбачається утворення митниці, яка у своїй діяльності використовує найрезультативніші інноваційні технології та методи, які постійно вдосконалюються та оновлюються. Це процес, над яким результативно працюють в органах ДМС України в рамках реалізації «Стратегічних ініціатив розвитку служби до кінця 2020 р.» [41, с. 226]. Запровадження інноваційних технологій сприятимуть перетворенню митного адміністрування на високотехнологічний і швидкий процес. «Смарт-митниця» діятиме із урахуванням результатів інтелектуальної системи ризиків.

Апробація високотехнологічних і високоефективних технічних засобів контролю на митниці відбуватиметься під час відеоспостереження і здійснення відеоконтролю, проводитиметься ваговий контроль й використання новітніх скануючих систем, зчитування номерних знаків. Ключовою рисою стане використання електронного талона в митних пунктах пропуску через кордон. Наприклад, у талоні фіксуватиметься інформація про номер і дату операції, номер транспорту. Посадові особи Держприкордонслужби цю інформацію перевірятимуть, проводячи моніторинг усіх вхідних даних із E-ticket у власній інформаційній системі, робитимуть оцінку ризиків та аналіз, коригуватимуть дані для Державної митної служби України, проставлятимуть штамп «перевірено» й передаватимуть для контролю і перевірки в ДМС. Опісля цих процедур, Державна митна служба зчитуватиме відомості у персональну інформаційну систему, включатиме необхідні дані, щоб провести митний контроль, а також здійснюватиметься аналіз ризиків і ставитиме відмітку «перевірено» [42].

«Смарт-митниця» застосовуватиме систему ризиків, що пов'язані з управлінням інтелектуальними ресурсами, єдиний портал надавання дозвільних документів, декларування в електронному форматі, здійснюватиме керування і контроль над усіма ланками поставок, постаудит та постмитний контроль, використовуватиме високоефективні засоби технічного митного контролю. Вона буде проводити обмін первинними даними з морськими лінійними агентами, авіалініями, Укрзалізницею, адміністративним апаратом Державної прикордонної служби, NCTS – TIRepd. Таким же способом буде надаватися інформація про реєстр номера транспорту, назви ваги і товару [43].

Отже, курс на автоматизацію процесів митного оформлення та контролю потребує інноваційного вдосконалення на основі використання новітніх методів та технологій. Варто зазначити, що у проекті «Смарт-митниця» відсутній модуль з проведення цифровізації митних процедур для товарів, що переміщуються через митницю. Позитивним моментом є те, що визначено напрям удосконалення і покращення митного контролю грошового капіталу,

товарів, матеріальних та нематеріальних цінностей, що підпадають декларуванню на митному кордані України під час переміщення громадянами. Важливою є поетапна схема попереднього декларування товарів, що розроблена і знаходиться у спеціальному додатку у смартфоні.

РОЗДІЛ 3.

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МИТНИХ ОРГАНАХ

3.1. Досвід використання інформаційно-консультативних практик у розвинених країнах світу

Для всестороннього розвитку і покращення діяльності вітчизняних митних органів, їхньої уніфікації, практично-корисним буде вивчення впровадження досвіду розвинутих країн, враховуючи той факт, що кожна з них матиме свою особливість митної політики й роботи митних органів. На сучасному етапі досить актуальною є потреба в уніфікації національної законодавчої бази у митній справі згідно міжнародних стандартів, удосконаленні інституційного, технологічного та інфраструктурного напрямку реформування митних органів та поживавленні механізмів діджиталізації у сфері митної політики держави.

Здійснюючи аналіз закордонного досвіду інформації щодо здійснення консультацій, варто зосередити увагу на Протокол про внесення змін до Марракеської угоди із питань створення Світової організації торгівлі, що затверджено Україною у 2015 р. До Угоди про утворення СОТ було додано «Угоду про спрощення процедур торгівлі». Згідно угоди член СОТ забезпечує здійснення постійних консультацій між митними установами й іншими зацікавленими сторонами [25, С. 68].

Такі країни, як Японія, Корея, Німеччина, США, Китай та Франція мають значний практичний досвід у застосуванні інформаційно-консультативної діяльності й використанні інформаційних технологій під час митного оформлення.

Японія стала тією країною, у якій вперше в 1980-х – 1990-х рр. XX ст. набув поширення принцип «віддаленого декларування». Створена автоматизована система обробки даних про зовнішньоекономічну діяльність (NACCS), надала можливість декларанту дистанційно задекларувати товар, і,

при цьому, автоматично отримати розрахунок потрібної суми митних платежів під час імпорту або експорту товарів. Ця система охоплювала інформацію від суб'єктів ЗЕД і контролюючих органів, із врахуванням встановлених критеріїв ризиків, встановлювала порядок митного оформлення, для реалізації яких необхідно було провести додатковий митний контроль.

Удосконалена інтегрована інформаційна система, що повністю забезпечила процедури митного оформлення й адміністрування у світовій практиці митної справи, була створена в Кореї у 2001 р. Ця автоматизована електронна система UNI-PASS охоплює значну кількість суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, відомств та державних інституцій, митно-брокерські фірми, фінансових посередників, авіакомпанії, судові компанії тощо [44].

Вона працює за принципом «єдиного вікна», охоплюючи нормативно-правову базу, дані щодо банківського обслуговування, первинні документи, інформацію про розрахунок сум митних та податкових платежів, систему управління ризиками й індикатори аналізу для проведення митного аудиту.

Правове регулювання митної політики в США започаткувала Тарифна угода від 4 липня 1789 р., яку підписав президент Дж. Вашингтон. Вона встановлювала для усіх штатів загальновизнані тариф й систему збору мит, що дало можливість «батькам-засновникам» США оголосити цей правовий акт «другою декларацією незалежності!» [45]. Перша тарифна угода стала початковим етапом діяльності Митної служби США.

Митна система США зазнала суттєвих змін за президентства Дж. Буша, результатом яких стало виникнення Митно-прикордонної служби США, що функціонує до сьогоднішнього дня. Основна мета її діяльності полягає у недопущенні проникненні терористів і зброї на територію держави. Задля запобігання незаконного переміщення товарів, наркотиків, зброї та людей на територію країни служба співпрацює з імміграційною та митною поліцією США. Тобто, головним пріоритетом у митній політиці США є всебічний захист. United States Customs and Border Protection (CBP), тобто Митно-

прикордонна служба об'єднує Службу імміграції, Бюро митного і прикордонного захисту, Прикордонний Патруль, інспекторів окремих галузей й належить до Департаменту національної безпеки США [46].

Вона є своєрідним агентством у складі Міністерства внутрішньої безпеки США. Окрім боротьби з тероризмом й незаконною міграцією населення, її функції охоплюють охорону державного кордону, підтримку зовнішньоекономічної діяльності і розвитку туризму, сприяння усебічному розвитку та захисту національної економіки, збереженні історико-культурної спадщини, захисті навколишнього природного середовища [47].

Загалом, до юрисдикції Митно-прикордонної служби держави належить значний спектр повноважень, які в Україні виконують інші служби і державні органи влади. Тому, функціонування зазначеної служби вирізняється багатогранністю і різноплановістю. Митно-прикордонна служба США є найбільшою серед правоохоронних органів за кількістю працівників. До її складу входять такі категорії працівників, як митні офіцери, прикордонні агенти, пілоти літаків, торгові спеціалісти, співробітники-кінологи, співробітники місії підтримки, фахівці-аграрії.

Структура вищезазначеної служби є досить громіздкою. У своїй сукупності митні органи США забезпечують дохід до федерального бюджету на суму майже 1 % його загальної дохідної частки [48].

Великобританія реалізує митну політику через Службу доходів і митниць (Her Majesty's Revenue & Customs, далі HMRC), що поєднує компетенції Казначейства, Служби внутрішніх доходів та Митно-акцизної служби. Тобто, її спектр діяльності є досить широким, оскільки служба реалізує не лише завдання митного органу, але також розробляє і вдосконалює стратегію податкової сфери, функціонує як паралель Міністерств фінансів, перерозподіляє та розподіляє доходи всередині країни і здійснює чимало повноважень, які належать до юрисдикції інших органів влади в Україні. Так, до найважливіших завдань HMRC Великобританії належать: облік, забезпечення, обслуговування і контроль надходжень коштів у бюджет країни;

діяльність у галузі міжнародної торгівлі; управління податкової системи; адміністрування соціальних виплат; функціонування і взаємодія в межах виконання економічної, соціальної та фіскальної країни [34].

Отже, реалізація Службою доходів і митниць різних функцій, а саме – регулятивних, фіскальних і контрольних, – свідчить про її універсальність у вирішенні великої кількості завдань, що покладені на неї законодавством Великобританії.

У Франції митний орган називається Генеральна дирекція митниць і непрямих податків, що підвідомча Міністерству державних рахунків. Вона регулює міжнародну торгівлю, забезпечує нарощення діапазону зовнішньоторгівельних операцій, сприяє спрощенню процедур у їхньому оформленні і є гарантом національної безпеки. Провідною місією діяльності французької митниці є підтримка щодо безпечної торгівлі, як всередині країни, так і на міжнародному рівні і в рамках Європейського Союзу.

Головними напрямками роботи митниці Франції є: «забезпечення економічної конкурентоспроможності суб'єктів господарювання шляхом сприяння зовнішньоторговельним операціям, які реалізуються законними шляхами; протидія із шахрайством, захист держави і її громадян від торгівлі небезпечними і забороненими товарами; забезпечення справедливого й об'єктивного оподаткування зовнішньоекономічних операцій з урахуванням європейських норм; розвиток кадрового забезпечення; розвиток матеріального забезпечення» [49].

Отже, цій інституції також належить широкий спектр функцій і повноважень. Поряд із функціями, які характерні для українських митних органів, до завдань Гендирекції митниць і непрямих податків також відносяться захист безпеки, в першу чергу громадян, довкілля, а також охорона культурної спадщини, протидія економічним злочинам [50].

Оглянувши особливості функціонування митних органів розвинених країн світу, можна засвідчити про їхню універсальність та значне перевищення того обсягу повноважень і завдань, які притаманні митним структурам нашої

країни. Іншими словами, митні органи України характеризуються «вузькою» спеціалізацією і виконанням зобов'язань, які безпосередньо по'язані з реалізацією митної політики країни.

Так, обравши євроінтеграцію, Україна обрала шлях збільшення зовнішньоекономічних зв'язків і поглиблену співпрацю та взаємодію співробітництва із європейськими державами. Тому, основою митної політики української держави є законодавча регламентація соціальної, економічної сфери, що ґрунтується на європейських взірцях, і, метою якої є врегулювання правових відносин, що виникають у процесі перетину митної лінії розмежування між суб'єктами. Так, нормативні акти та законодавство, затверджені та прийняті парламентом, урядом й центральними органами влади України, здійснюють регламентацію основних напрямів та засад держполітики щодо здійснення митних відносин у зв'язку із забезпеченням основоположних свобод і прав учасників митних правовідносин й формування певних умов задля виконання зовнішньоекономічної діяльності.

Проаналізувавши митне законодавство України та ЄС, можна констатувати той факт, що саме митні органи Європейського Союзу мають більш широкі повноваження, аніж такі самі органи в Україні. Зокрема, цим органам дозволяється проводити усі форми контролю, які вони вважають за необхідне, щоб забезпечити правильне застосування митного законодавства, а також задля протидії митним правопорушенням.

3.2. Динаміка вдосконалення інформаційно-консультативної діяльності та трансформації ІТ-систем у відповідності європейським стандартам

З розвитком світової торгівлі і накопиченням досвіду відбувається зростання ролі і важливості митних органів при розгляді і вирішенні завдань зовнішньоекономічного регулювання, також при з'ясуванні низки важливих проблем, що пов'язані з різним і досить мінливим соціально-економічним та

політичним становищем усередині нашої країни. Митні органи є важливим ключовим елементом державного регулювання економіки України.

В умовах війни перед митною службою України постають важливі завдання із проблем захисту і збереження культурної спадщини й запобігання контрабанді викрадених і вивезених культурних цінностей.

Одним із головних критеріїв є інформування державних митних адміністрацій іноземних країн про історико-культурні цінності, що знаходяться у розшуку. На сьогодні немає систематизованої бази даних про викрадені культурні цінності із музеїв України, чим акцентується увага на важливості Держмитслужби в цьому значимому аспекті. У зв'язку з такою ситуацією зростає роль інформування через спеціальні канали CENcomm Всесвітньої митної організації про розшукувані предмети.

У 2017 р. в рамках проекту «Діалог зі сприяння торгівлі», що здійснювався Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій при фінансовій підтримці Європейського Союзу, були надані консультативні рекомендації щодо побудови й удосконалення роботи митних органів України. Беручи до уваги український та зарубіжний досвід, на основі порівняльного аналізу організаційних структур і функцій митних органів зарубіжних країн, були надані суттєві пропозиції Міністерства фінансів щодо реформування митної системи в рамках Концепції реформування Державної фіскальної служби України. Ця Концепція була презентована у 2017 р. Міністерством фінансів України і включала кращі світові практики, що були узагальнені у Зведенні митних стандартів ЄС (Customs Blueprints), рекомендаціях та пропозиціях Митно-прикордонної служби США й Міжнародного валютного фонду. 29 березня 2017 року, Уряд опублікував постанову № 237 «Про реформування деяких територіальних органів Державної фіскальної служби» [51].

Відповідно до розпорядження КМУ «Про схвалення концептуальних напрямів реформування системи органів, що реалізують державну податкову та митну політику» від 27 грудня 2018 р. було окреслено низку напрямів

реформування щодо електронних технологій в частині здійснення державної митної політики [52].

Довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації Держмитслужби, який був ухвалений Міністерство фінансів, ставить своєю метою якнайбільшу відмову від паперових візців. Це значить, що уся інформація передаватиметься автоматизовано як між митними органами і бізнесом, так і між країнами.

Із 2014 року Україна намагається загнати митницю в «цифру», в результаті чого більшість митних декларацій подаються онлайн. Із запровадженням цифровізації сервісів, які будуть використовувати умовні 0,5% бізнесу, не береться до уваги факт самого користування переважної більшості. Наприклад, якщо компанія надсилає електронного листа зі зверненням до Державної митної служби, вона не може відстежити стан його обробки [53].

План трансформацій ІТ-систем для переходу на європейські правила роботи розрахований до 2026 року.

Кіберзахист персональних даних і комерційної інформації займає окрему важливу віху плану, особливо в умовах війни росії проти України.

Через опіку безпеки інформації своїх резидентів, експортерів або імпортерів, ми спостерігаємо тривалі зупинки на лінії розмежування – митники витрачають багато часу на підтвердження даних, які можливо було б отримати безпосередньо з системи від європейських митниць. Та для цього потрібно відповідати вимогам їхніх ІТ-систем та підписати додаткові угоди міжнародного рівня.

Через невідповідність міжнародних ІТ-систем з українськими відбуваються значні затримки на кордоні на підтвердження даних. Електронна система дозволяє запобігти корупції, неможливо видалити документи, тому для відмови в оформленні необхідне пояснення. Неправомірне доведення є підставою, щоб подати скаргу.

«Довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Державної митної служби України та її

територіальних підрозділів на основі Багаторічного стратегічного плану електронної митниці ЄС (Multi-annual strategic plan for electronic customs, MASP-C)», що був схвалений у 2024 р., має своєю метою забезпечення домовленостей, які стосуються ІТ-проектів, зазначених у Консолідованому переліку проектів, і відтворених у Календарному плані упровадження проектів. Стратегічний план своїм завданням передбачає побудову безперервного підвищення кваліфікації працівників, створення методології розробки й запровадження програмних продуктів, що ґрунтується на сучасних підходах в галузі інформаційних технологій, цифровізації і забезпеченні постійного надання сервісних послуг і зведення до мінімуму людського чинника під час прийняття рішень [34].

Перспективи митної служби України та митних органів, як невіддільного компоненту її системи, спричинені спричинені суттю і направленістю митної політики держави. Оскільки, вона є складовою єдиної загальнодержавної політики, то мета й завдання, засоби і прийоми здійснення закономірно визначаються такими факторами:

- напрямками зростання і загальним станом та розширенням міжнародної торгівлі;
- станом економічної діяльності у межах країни, направленістю її соціально-економічного розвитку;
- доєднанням України до системи світової торгівлі і до зовнішньоекономічних зв'язків;
- рівнем співробітництва країни та характером її інтенсивності з іншими країнами та різними міжнародними організаціями.

За таких умов ключова роль митної політики визначена однозначно: вона спрямовує свою політику на максимальне спрощення процедур, які пов'язані із взаємовідносинами, взаємообміном з іншими державами у галузі торгівлі, і має гарантувати її сталий і тривалий розвиток. Задля максимального досягнення цієї мети потрібно удосконалити митне законодавство, поєднати вигідні інтереси держави, її окремих суб'єктів господарювання при

обов'язковій перевазі загальнонаціональних інтересів, забезпечити інформаційну, економічну, продовольчу, валютно-фінансову, екологічну безпеку держави, сприяти досягненню оптимального балансу між існуючими запитами країни та її перспективами, її громадян і суб'єктів господарювання. Окрім того, варто сформувати раціональну структуру зовнішньоторгового обігу, покращити структуру експорту та імпорту, запобігати митним правопорушенням, забезпечити співробітництво у міжнародному аспекті та інтегрувати національні митні органи України в міжнародні митні організації.

Для розвитку митної політики, удосконалення інформаційно-консультативної роботи важливими будуть наступні напрями: адаптація митних процесів до нових економічних відносин, – в напрямку інформатизації; розбудова мережі тренінгових центрів для покращення кваліфікації кадрів у митній службі; використання закордонного досвіду в управлінні митним персоналом, де велика увага має приділятися вивченню досвіду країн-партнерів [54, с. 166].

Початок XXI ст. характеризується активною діяльністю зі спрощення й стандартизації принципів та методів координації зовнішньої торгівлі, а саме методів і форм роботи митних органів як структур, що прямо здійснюють виконання митної політики своїх країн. Усе це здійснюється під впливом міжнародних організацій, таких як СОТ, Всесвітня митна організація – ВМО, ЮНКТАД, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк реконструкції та розвитку, Міжнародна торгово-промислова палата та ін.

Модернізація та план щодо перспективного розвитку системи митних органів передбачають врахування переваги прав і справедливих, законних інтересів громадян і суб'єктів господарювання, економічних трансформаційних змін й міжнародної, зокрема європейської, практики у сфері регулювання питань, що пов'язані з роботою митних органів та із спеціальним правовим режимом суспільних відносин. При цьому потрібно брати до уваги: торгівельну специфіку розташування України – на перетині ключових найголовніших транзитних шляхів; рівень технічного устаткування

та оснащеності більшості пропускних митних пунктів на кордоні; необхідність налагодження співпраці у сфері митної діяльності і прикордонного контролю з країнами, що межують з Україною.

Національна стратегія доходів до 2030 р. (далі – НСДУ) передбачила реформи в митній політиці і митному адмініструванні, від успішної реалізації яких залежатиме перспектива можливості досягнення ключових цілей. Одна з реформ передбачає наступне:

– створення надійних, гнучких, сучасних, сервісно-орієнтованих інформаційно-комунікаційних систем, заміну й оновлення застарілих діючих систем, враховуючи передові міжнародні практики, які ґрунтуються на законодавстві ЄС, оновлених положеннях Митного кодексу України, що орієнтуються на спрощення та гармонізацію митних процедур та новітнє технічне забезпечення пунктів пропуску для покращення їхньої роботи (системи інтелектуального відео контролюю, скануючі системи, вагові комплекси) в межах реалізації підпункту 5.2.5 «Розвиток ІТ та забезпечення технічними засобами митного контролю [55].

Обов'язковим для виконання має бути підвищення функціональності та якості інформаційно-технологічних систем Держмитслужби, вдосконалення процесів їх створення, модернізація і підтримка, зростання рівня їхнього захисту від кібератак методом стандартизацій і уніфікацій процедур, а також технічне забезпечення митних пунктів пропуску. З цією метою НСДУ планує виконання таких заходів:

1. На протязі 2024–2028 років: діджиталізація та розвиток ІТ Держмитслужби.
2. Упродовж 2024–2028 років: покращення управління інформаційними системами та технологіями Держмитслужби.
3. Протягом 2024–2029 років: розробка та впровадження нових інформаційно-технологічних систем, сукупних з ІТ-рішеннями ЄС.

4. Впродовж 2024–2028 років: забезпечення органів митної галузі необхідною кількістю технічних оснащень митного контролю (ваги, сканери, системи відеоконтролю) [55].

Таблиця 1.1.

Індикатори виконання заходів митного адміністрування

згідно 5.2. «Зміст заходів митного адміністрування»

Розділ НСДУ	№ заходу	Виконавець заходу	Найменування індикатора виконання заходу НСДУ	Дата виконання
5.2.5 «Розвиток ІТ та забезпечення технічними засобами митного контролю»	1	Держмитслужба; Мінфін	Покращено ІТ-рішення, що забезпечує захист прав інтелектуальної власності, стандартизовано і уніфіковано автоматизовані системи щодо митного оформлення й управління ризиками.	Упродовж 2024–2028 років
	2	Держмитслужба; Мінфін	Упроваджено новітню захищену модель керування ІТ-системами й технологічними процесами із застосуванням осучаснених нових підходів до управління проектами.	Упродовж 2024–2028 років
	3	Держмитслужба; Мінфін	Вироблено й затверджено довготривалий національний оперативний план цифрового розвитку, цифрових змін і цифровізації Державної митної служби, її територіальних підрозділів із врахуванням багаторічного стратегічного плану митниці ЄС (multi-annual strategic plan for customs, MASP-C).	Упродовж 2024–2029 років
	4	Держмитслужба; Мінфін	Забезпечено новітнє технічне оснащення пропускних пунктів для оптимізації їхньої роботи (вагові комплекси, скануючі системи, системи інтелектуального відеоконтролю).	Упродовж 2024–2029 років

Здійснюючи порівняльний аналіз організаційних структур та функцій митних органів зарубіжних країн, зокрема Франції та Великої Британії, можемо дійти таких висновків, що Україна в 1990-х рр. фактично відтворювала французьку модель побудови системи митних органів. Зокрема, Генеральна

дирекція митниць і непрямих податків (Direction generale des douanes et droits indirects, далі – DGDDI) підпорядковується Міністерству державних рахунків [51]. У межах своїх повноважень виконує завдання щодо підтримки економічної діяльності й сприяння оподаткуванню, а також боротьби із шахрайством. Згідно правил міжнародної торгівлі, вона контролює торгівельні потоки за такими трьома напрямками, як швидкість, безпека, якість, за допомогою адаптованих процедур до потреб бізнесу.

На сьогоднішній час Державна фіскальна служба є прикладом британської моделі в українських реаліях. Її Величності служба доходів і митниць (Her Majesty`s Revenue & Customs, далі HMRC) замінила Службу внутрішніх доходів і Митно-акцизну службу. Вона є органом державної влади «без міністерського портфеля», що була утворена, як новий орган, Актом парламенту в 2005 році [34]. Завдання HMRC полягають у: – забезпеченні надходжень коштів до бюджету; – сприянні законної міжнародної торгівлі, захисті економічної, фіскальної, соціальної й фізичної безпеки Великої Британії; – адмініструванні податкової системи у спосіб найбільш простий та ефективний, що орієнтований на клієнта; – адмініструванні соціальних виплат.

Серед 72 департаментів у структурі HMRC, власне «митних», тільки 25: Митний департамент; Департамент трансформації митниці.

Доцільним у системі органів влади України було б формування окремого центрального органу виконавчої влади, який міг би сприяти забезпеченню виконання сукупності функцій, що характерні для митної адміністрації. Окрім того, враховуючи прагнення України до євроінтеграції, митна служба оновленого взірця має стати флагманським відомством у євроінтеграційному напрямку.

ВИСНОВКИ

Отже, підводячи підсумки нашого дослідження, ми з'ясували, що митні органи України через інформаційно-консультативну діяльність виконують просвітницьку, дисциплінуючу, профілактичну, виховну, прогнозуючу функції шляхом модернізації і розвитку ІТ-складової Державної митної служби.

Основні нормативні акти, які стосуються досліджуваного нами питання, включають: Митний кодекс України, який є основним законодавчим актом, що регулює діяльність митних органів в Україні. Він визначає порядок здійснення митного контролю, митного оформлення та інші аспекти діяльності митниць; Закони України про мито і митну систему, що містить додаткові законодавчі акти, які регламентують конкретні аспекти митної діяльності, такі як митні платежі, процедури контролю тощо; Постанови Кабінету Міністрів України, що можуть містити визначення конкретних правил та процедур, пов'язаних з діяльністю митних органів; Накази Державної митної служби України, які встановлюють конкретні процедури, вимоги та стандарти щодо інформаційно-консультативної діяльності митних органів; Міжнародні договори та угоди, які можуть також впливати на процес консультування й інформування, інформаційне забезпечення митних органів. Ці нормативні акти визначають правові та організаційні засади забезпечення митних органів інформацією, необхідною для їхньої діяльності та встановлюють вимоги щодо збереження конфіденційності, безпеки й доступності цієї інформації.

Держмитслужба України розпочала цифрові трансформації ще у 2008 р. після ухвалення Кабінетом Міністрів України Концепції створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» (розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 р. № 1236-р). Ця Концепція є головним законодавчим актом, що пов'язаний з ініціативою запровадження електронної митниці, і, який є допоміжним елементом для переходу до одночасної електронної митної сфери.

З'ясовано, що суб'єктами відносин, які пов'язані із функціонуванням та застосуванням ЄАІС є Міністерство фінансів України, Держмитслужба, її

територіальні органи, тобто їхні самостійні структурні підрозділи і користувачі ЄАІС. Функціональні системи ЄАІС складають: АСМО «Центр», АСМО і локальні підсистеми АСМО територіальних органів Державної митної служби, вебпортал «Єдине вікно» і ЕТС (електронна транзитна система, що діє на рівні національному). Таким чином, цифровізація різних процесів на митниці заторкує безліч інших сфер та державних органів. Слід зауважити, що без уваги залишаються низка факторів, таких як, наприклад, відстеження звернення до митних органів.

В сучасних обставинах воєнного стану відбувається трансформування митної політики на правомірний лад. Кіберзахист особистих даних і інформації комерційного призначення займають окрему важливу віху плану в умовах війни росії проти України. У відповідності до задекларованих вимог сьогодення щодо становлення митної безпеки, заплановано прийняти і затверджено низку документів, які вносять суттєві зміни в інші структурні складові забезпечення ЗЕД. Митна політика спрямовує свій розвиток в напрямку гармонізації й уніфікації із загальноприйнятими міжнародними зразками.

Тобто, сутність державної митної політики важливо розглядати як один з компонентів системи державного управління ЗЕД, а не лише як відокремлену від практичної реалізації теоретичну категорію. Зокрема, план трансформацій ІТ-систем для переходу на європейські правила роботи розрахований до 2026 р.

Українські митні органи за останні роки своєї діяльності значно просунулися у наданні інформаційно-консультативної інформації, розробці й впровадженні передових інформаційних митних технологій у митному оформленні і контролю, сприяючи прискоренню і спрощенню митних процедур.

З'ясовано, що державна митна політика може розглядатися з позицій суб'єкта її реалізації і з позицій національних економічних інтересів. Ця політика у галузі державної митної справи є інструментом впливу на забезпечення інтересів держави і національної економіки. Інтенсивна

інформаційна і консультативна діяльність, розвиток інформаційних технологій й активне співробітництво з країнами-членами ЄС впливають на становлення митної політики України на сучасному етапі, яка ґрунтується на дієвих рішеннях управлінського змісту з питань зовнішньоекономічної діяльності, як закордонних товаровиробників так і національних. Міжнародна практика засвідчує, що інтеграція інформаційних технологій – це один із ключових факторів побудови сучасної політики в митній сфері.

Робота комплексної системи ліквідує різницю між митними процедурами в Україні та ЄС, дозволить реалізувати взяті Україною зобов'язання перед міжнародною спільнотою, сприятиме досягненню належного рівня інформаційної взаємодії між органами влади, дозволить покращити надання послуг фізичним та юридичним особам.

На сьогодні Державна митна служба України є однією із найрозвинутіших державних органів. Митна політика в Україні розглядається як один із найважливіших засобів поповнення державної казни, що є відмінним від митної політики інших розвинених країн. Американська практика державотворення наголошує на тому, що митна політика полягає в системі економічних, організаційних, політико-правових та інших заходів, які спрямовані на виконання й захищеність державних економічних інтересів. Тому, митні системи України та інших країн світу мають чимало розбіжностей, що вбачаються у цілях митної політики, в доступності й обґрунтованості митного законодавства, у стані організації. Зрозумілим є той аспект, що реалізація такої ж митної системи, як в інших розвинених країнах світу, неможлива, враховуючи особливості цих країн. Проте, вкрай важливим є врахування їхнього досвіду.

Основна мета роботи митних інституцій, як і інших органів виконавчої влади, полягає у задоволенні суспільно важливих потреб, зокрема в інформації та консультуванні, за допомогою задоволення пріоритету прав і законних потреб громадян.

Список використаних джерел та літератури

1. Сучасні виклики забезпечення митної безпеки в Україні : монографія / А. І. Крисоватий, Є. П. Бондаренко, В. А. Валігура та ін.; за ред. А. І. Крисоватого. Тернопіль : Університетська думка, 2020. 414 с.
2. Митна справа: підручник / за ред. А. І. Крисоватого. Тернопіль: ВПЦ «Екон. думка ТНЕУ», 2014. 540 с.
3. Приймаченко Д. В. Поняття митної політики: деякі аспекти генезису. *Науковий вісник Націон. академії ДПС України*. 2005. № 3. С. 180 – 186.
4. Приймаченко Д. В. Поняття та ознаки адміністративної діяльності митних органів. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 12. С. 108 – 111.
5. Приймаченко Д. В. Митна політика держави та її реалізація митними органами : монографія. Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2006. 332 с.
6. Додін Є. В. Поняття та зміст митної справи України. *Митна справа*. 2004. № 4. С. 11 – 17.
7. Додін Є. В. Правові основи митної справи в Україні. *Митна справа*. 2004. № 5. С. 6 – 18.
8. Бондаренко Є. П., Угрин В. В., Кекіш І. П. Пріоритети забезпечення митної безпеки держави у період воєнного часу та післявоєнного відновлення України. *Економіка та суспільство*. Вип. 45, 2002. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2000> (дата звернення: 17.11.2024).
9. Міщенко І. Консультування з питань державної митної справи: проблемні аспекти правового регулювання. URL : <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2019/2019-6-4/21.pdf> (дата звернення: 09.10.2024).
10. Ткачик Ф. П. Фіскальний федералізм в Україні: теорія, методологія, практика. Монографія. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 348 с.

11. Бережнюк І. Модернізація митних органів України в рамках економічної безпеки держави та рекомендацій Всесвітньої митної організації. *Вісник Академії митної служби України*. 2001. № 2. С. 43 – 50.
12. Шульга М. Г. Поняття митного права. *Проблеми законності: Респ. міжвідомч. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. Х.: Націон. юрид. акад. України, 2000. Вип. 42. С. 124 – 130.*
13. Годованець О. В. Митний контроль: сутність та економічний зміст. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 20. Ч. 1. С. 159–163.
14. Білуха М. Т., Микитенко Т. В. Митний контроль: організація і методологія. *Науковий вісник Національного університету ДПС України. Серія: Економіка, право*. 2014. № 1(64). С. 181–187.
15. Квеліашвілі І. Гармонізація національної митної політики з міжнародними нормами і стандартами в митній сфері. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 1. С. 74–80.
16. Єфименко Т. І., Лютий І. О., Гасанов С. С. Фінансова система України: взаємодія корпоративного та державного секторів. К. : ДННУ «Акад. фін. Управління», 2012. 244 с.
17. Коломоєць О. В. Сучасний стан митної політики та митного права в Україні. *Бізнес-навігатор*. 2014. №2. С.131–136.
18. Науково-практичний коментар до Митного кодексу України: у 3 т. / П. В. Пашко, В. Ю. Хомутич, Т. І. Єфименко (та ін.). К. : ДННУ “Акад. фін. Управління”, 2012. URL : https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=452&num=6 (дата звернення : 25.05.2022).
19. Митний кодекс України (втратив чинність від 01.06.2012 р.), ст. 32, 2002 р., поточна редакція. Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-15#Text> (дата звернення: 05.10.2024).
20. Державна митна служба України. Єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі». 2019. URL : <https://cabinet.customs.gov.ua/> (дата звернення: 13.10.2024).

21. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI, редакція від 31.10.2024. Відомості Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

22. Про утворення Консультативної ради з питань митного контролю та митного оформлення міжнародних поштових відправлень і розвитку послуг поштового зв'язку. Наказ Міністерства транспорту та зв'язку від 24.06.2008 р. N 684/760. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0684342-08#Text> (дата звернення: 16.11.2024).

23. Борисенко О. П. Митна вартість як об'єкт і інструмент державного регулювання та контролю. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2009. Вип. 3. С. 71–79. URL : http://nbuv.gov.ua/%20UJRN/Vnadu_2009_3_10 (дата звернення: 17.11.2024).

24. Тоцька Т. С. Державне регулювання митної вартості : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління : 25.00.02. Гуманітарний ун-т «Запорізький ін-т держ. та муніципального управління». Запоріжжя, 2007. 20 с.

25. Критенко О. О., Тоцька Т. С. Спрощення процедури прийняття рішення про визначення митної вартості товарів. *Публічне управління та митне адміністрування*. № 4 (31), 2021. С. 66–70.

26. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/Z960254K?an=1> (дата звернення: 17.11.2024).

27. Розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів з імплементації положень Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі» від 19 червня 2019 р. № 444-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/444-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 14.11.2024).

28. Литвин Н. Деякі аспекти інформаційного забезпечення діяльності митних органів. URL : <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13319/43.pdf> (дата звернення: 12.10.2024).

29. Левко М. М. Системний підхід до визначення ролі та місця митної безпеки у забезпеченні економічної безпеки держави. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2016. Вип. 26. 2. С. 95–103.

30. Звіт про результати роботи Державної митної служби України за 2023 рік. Державна митна служба України. Департамент контролю та адміністрування митних платежів. URL : <https://customs.gov.ua/plani-ta-zviti-roboti> (дата звернення: 19.10.2024).

31. Урядовий портал. Концепція створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 р. № 1236-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/160062996> (дата звернення: 07.05.2024).

32. Держмитслужба у I кварталі перевиконала план на 6,8 мільярда : Укрінформ. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3219926-derzhmitsluzba-u-i-kvartali-perevikonala-plan-na-68-mlrd-grn.html> (дата звернення: 15.05.2024).

33. Звіт про виконання Плану роботи Державної митної служби України на 2021 рік та покладених на неї завдань URL : <https://customs.gov.ua/plani-ta-zviti-roboti> (дата звернення: 10.05.2024).

34. Український та зарубіжний досвід побудови митних органів: рекомендації для сучасної України. 30 серпня 2017 р. URL : <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-79291652/79291652> (дата звернення: 05.05.2024).

35. Урядовий портал. Держмитслужба запустила новий офіційний веб-портал. 12 червня 2020 р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhmitsluzhba-zapustila-novij-oficijnij-vebportal> (дата звернення: 12.10.2024).

36. Ткачик Ф. П. Консультування в сфері митної справи: сучасний стан та перспективи розвитку. *Наука молода*. №21, 2014 р. С. 249–256.

37. Довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Державної митної служби України та її територіальних підрозділів на основі Багаторічного стратегічного плану електронної митниці ЄС (Multi-annual strategic plan for electronic customs, MASP-C) : Наказ Міністерства фінансів України від 09.02. 2024 р. №63. URL :

https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7_%E2%84%9663_%D0%B2%D1%96%D0%B4_09_02_2024.PDF (дата звернення: 15.05.2024).

38. Митна енциклопедія : у 2-х т. / ред. кол.: І.Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2013. Т. 2. 536 с.

39. Формування системи митного аудиту в Україні : монографія / за заг. ред. О.М. Вакульчик. Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2014. 208 с.

40. Деякі питання реалізації принципу «єдиного вікна» під час здійснення митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного та інших видів державного контролю : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.2016 р. № 364. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/364-2016-%D0%BF> (дата звернення: 15.06.2024).

41. Івашова Л. М., Кийда Л. І. Діджиталізація митних процедур: сучасний стан та перспективи розвитку митної справи. Публічне управління та митне адміністрування. 2019. № 3 (22). С. 218–230.

42. Угрин В. В. Діджиталізація митного контролю в Україні. URL : http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/47_2020_ukr/33.pdf (дата звернення: 10.08.2024).

43. Разумей М.М. Особливості застосування автоматизованої системи аналізу та управління ризиками, основною метою якої є забезпечення вибіркової митного контролю. URL: <http://chp.com.ua/all-news/item/60270-osoblivosti-zastosuvannya-avtomatizovanojisisistemi-analizu-ta-upravlinnya-rizikami-osnovnoyu-metoyu-yakoji-e-zabezpechennya-vibirkovostimitnogo-kontrolyu>. (дата звернення: 10.08.2024).

44. Сидорович О., Герчаківський С. Інформаційне забезпечення митної справи України в контексті цифрової стратегії розвитку суспільства. URL : <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1429/1435> (дата звернення: 18.09.2024).

45. Калашников В. М. Правові та організаційні засади митної політики США. *Правова позиція*. 2016. №1 (16). С. 59–67.

46. Вітюк А. В., Бондарчук А. В. Порівняння митних систем України та Сполучених Штатів Америки. URL : <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/30312/%D0%92%D1%96%D1%82%D1%8E%D0%BA.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 05.09.2024).

47. Департамент внутрішньої безпеки США. URL : <https://www.cbp.gov/sites/default/files/assets/documents/2016-Jun/CBP-Org-Chart-Realignedclickable-061516.pdf> (дата звернення: 08.09.2024).

48. Клим А.-В. В. Митна політика України в контексті сучасних суспільних викликів. *Демократичне врядування*. Вип. 1(29). 2022. с. 128–140.

49. French Customs Strategic Plan 2018 / General Directorate of Customs and Excise. January 2014. URL: www.douane.gouv.fr/Portals/0/fichiers/information/publication-douane/langues-etranangeres/french-customs-strategicplan-2018.pdf (дата звернення: 08.09.2024).

50. Ченцов В. В. Особливості управління митною службою Франції. *Держава та регіони. Серія «Державне управління»*. 2009. № 2. С. 178–182.

51. Гармаш Є. В. Міжнародне співробітництво з питань митної справи. *Митна справа*. 2013. № 5 (1). С. 73–79.

52. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI, редакція на 16.04. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 10.05.2024).

53. Загнати митницю у «цифру». Як е-митниця має допомогти Україні вступити до ЄС? 1 березня 2024 р. URL : <https://espresso.tv/poyasnuemo-zagnati-mitnitsyu-u-tsifru-yak-e-mitnitsya-mae-dopomogti-ukraini-vstupiti-do-es> (дата звернення: 12.05.2024).

54. Мужев О. О. Імплементация сучасних заходів митної політики в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія:*

Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Вип. 18. 2018. С. 165–169.

55. Національна стратегія доходів до 2030 року. URL : https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf (дата звернення: 10.09.2024).